

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ماه ولایت

آشنایی با ایام غدیریہ
در پانزده روز شاد غدیری
«دهم تا بیست و پنجم ماه ذی الحجّة»

| سید صادق میرشفیعی |

ایام غدیر

سرشناسه	میر شفیعی، سید صادق، -
عنوان	ماه ولایت «آشنایی با ایام غدیریه در پانزده روز شاد غدیری، دهم تا بیست و پنجم ماه ذی الحجه».
تکرار نام پدیدآورنده	سید صادق میر شفیعی.
مشخصات نشر	قم: طوبای محبت، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	۱۰۲ ص.
شابک	ISBN : ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۶-۱۵۵-۴
وضعیت فهرست نویسی	فیبا.
یادداشت	عنوان دیگر: آشنایی با ایام غدیریه در پانزده روز شاد غدیری، دهم تا بیست و پنجم ماه ذی الحجه.
موضوع	یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	غدیر خم.
موضوع	غدیر خم - احادیث.
موضوع	علی بن ابی طالب، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق اثبات خلافت.
رده بندی کنگره	۱۳۹۷، م ۲ / م ۹ / ۵۴ / BP ۲۲۳
رده بندی دیویی	۲۹۷ / ۴۵۲
شماره مدرک	۴۸۷۷۱۷۲

ماه ولایت

آشنایی با ایام غدیریه در پانزده روز شاد غدیری

مؤلف: حجت الاسلام سید صادق میر شفیعی

انتشارات: طوبای محبت

تیراژ: ۱۰۰۰۰ نسخه

چاپخانه: طه

نوبت چاپ: سوم ۱۳۹۸

صفحه آرائی: زیباکتاب

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۶-۱۵۵-۴

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

مراکز پخش:

ستاد احیای ایام امام و ولایت (غدیریه)

۰۹۱۳۷۵۹۶۹۴۳ - ۰۹۱۳۰۰۹۳۰۰۲

انتشارات طوبای محبت

۰۹۱۲۲۵۳۴۹۶۷-۰۲۵-۳۷۷۴۰۰۶۶

فروشگاه کتاب سمت خدا

۰۲۵-۳۷۷۴۳۷۰۵

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه
۱۱.....	(۱) سدّ الابواب
۱۲.....	نکات حدیث سدّ الابواب
۱۴.....	سایر مناسبت‌های نهم ذی الحجّه
۱۴.....	روز عرفه
۱۵.....	(۲) ابلاغ آیات برائت در عید قربان
۱۹.....	(۳) حدیث ثقلین
۲۰.....	نکات حدیث ثقلین
۲۳.....	(۴) عید قربان
۲۴.....	تجلی نور خدا بر حضرت موسی <small>علیه السلام</small>
۲۴.....	حضرت موسی <small>علیه السلام</small> و دریافت لوح‌های تورات
۲۷.....	(۵) سپردن امانت‌ها به حضرت علی <small>علیه السلام</small>
۳۱.....	(۶) اعلان عمومی لقب امیرالمؤمنین برای علی <small>علیه السلام</small>
۳۳.....	افشای صحیفه ملعونه
۳۵.....	(۷) بخشش فدک

- مناسبت دیگر ۱۴ ذی الحجه ۳۷
- شق القمر ۳۷
- (۸) ولادت امام هادی علیه السلام ۳۹**
- اینک، چند فراز اعتقادی از زیارت جامعه ۳۹
- (۹) نازل شدن آیه محبت ۴۳**
- نکات آیه محبت ۴۴
- (۱۰) نازل شدن آیه تبلیغ ۴۷**
- شان نزول ۴۹
- زوال دولت ننگین بنی امیه ۵۰
- (۱۱) حماسه جاوید غدیر ۵۱**
- نکات روایت غدیر ۵۲
- (۱۲) غدیر و اکمال دین ۵۵**
- (۱۳) بیعت گرفتن از مردم ۵۹**
- برای استمرار امامت از غدیر تا ظهور ۵۹
- (۱۴) حدیث منزلت ۶۱**
- (۱۵) آمدن عذاب الهی بر منکر غدیر ۶۵**
- (۱۶) آداب مهم روز عید غدیر خم ۶۹**
- (۱۷) عید ادیان آسمانی ۷۳**
- (۱۸) سایر مناسبت‌های ۱۸ و ۱۹ ذی الحجة ۷۵**
- آغاز حکومت ظاهری امیرالمومنین علیه السلام ۷۵
- نجات کشتی نوح علیه السلام و توجه به حدیث سفینه ۷۵

- ازدواج نور با نور ۷۶
- ۱۹) میلاد امام موسی بن جعفر علیه السلام ۷۷
- ۲۰) نازل شدن آیه اولی الامر ۷۹
- نکات آیه اولوالامر: ۸۰
- ۲۱) واقعه هَرشَی و توطئه ترور پیامبر صلی الله علیه و آله ۸۳
- ۲۲) نازل شدن آیه ولایت ۸۵
- ۲۳) نازل شدن آیه مباحله ۸۹
- ۲۴) حدیث کساء ۹۳
- ۲۵) نازل شدن آیه تطهیر ۹۵
- ۲۶) نازل شدن سوره «هل أتى» ۹۷
- ۲۷) همراه با کاروان غدیر ۱۰۰
- پرسشنامه ۱۲۵

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل تمام نعمته وكمال دينه
بولاية مولانا اميرالمومنين وائمة المعصومين عليه السلام
وصلى الله على محمد واهل الظاهرين واللعن
على اعدائهم الى يوم الدين.

محضر شريف شما دوستان و ارادتمندان اهل بيت عليه السلام
عرض سلام و ارادت داريم و شما را براي بهره مندى بيشتري
از سفره با برکت ولايت دعوت مي‌كنيم. سفره با برکتی که
متاعش توشه راه همه انبياء الهی بوده و عمر خویش را بر سر آن
صرف نموده‌اند چنانکه شب معراج، وقتی خاتم رسولان از
آنان پرسیدند «عَلَى مَاذَابُعِثْتُمْ» برای چه مبعوث شده‌اید؟ همه
در جواب گفتند: «عَلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَرِسَالَتِكَ وَوَلَايَةِ
عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام» بر محور توحید الهی و رسالت شما و
ولايت علی بن ابیطالب عليه السلام مبعوث شده‌ایم!

آری ایام سعادت فرجام غدیریه (از ۱۰ تا ۲۵ ذی حجه) فرصتی طلایی است برای آنان که خود را در نسیم رحمتِ «رَحِمَ اللَّهُ مَنْ أَحْيَا أَمْرَنَا» قرار می‌دهند، و لبیک گوی ندای آسمانی پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در خطبه غدیریه هستند که فرمود: «فَلْيَبْلُغِ الْحَاضِرُ [الشَّاهِدُ] الْغَائِبَ وَالْوَالِدُ الْوَلَدَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ» حاضرین به غائبین و پدران به فرزندانشان تا قیامت پیام غدیر را برسانند!

و دست تقدیر الهی در گلستان پرتراوت ماه ذی الحجة چه زیبا گل‌های ولایت را به ردیف و نظم چیده است و چه خوش منظری فراروی حق جویان فراهم ساخته! چرا که این ایام برای سرور عالمیان و پیشوای متقیان حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام ایام دریافتِ مدال‌های افتخاری است که یکی پس از دیگری از طرفِ خدای متعال برای او آمده است! از سدّ الابواب گرفته تا حدیث ثقلین، خاتم بخشی، آیه ولایت، آیه تطهیر، آیه مباحله و سوره هل اتی که هر یک از اینها جزء بزرگترین استدلال‌های شیعه در اثبات حقانیت مولی علی عَلَيْهِ السَّلَام و اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام می‌باشند!

پس بیایم هر یک به قدر توان در این ۱۵ روز شاد غدیری دست گروهی را گرفته و در گلشن معارف آل الله عَلَيْهِمُ السَّلَام سیر دهیم و کویر تشنه دل‌هایشان را به زلال ولایت سیراب سازیم و با برپایی مجالس جشن و معرفی این مناسبت‌ها و شرح و

بیان این آیات در منابرو برگزاری شب شعر و مسابقات و براه انداختن کاروان‌های ولایت و اطعام در روز و شب غدیر و با استفاده از فرصت‌های مختلف تبلیغی در فضاهای مجازی و حقیقی در دفاع از صاحبان مظلوم غدیر سهیم شویم.

آری هر که با هر چه در توان دارد به یاری صاحب غدیر، بپاخیزد تا دعای سید المرسلین صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شامل حال او گردد که به درگاه خداوند عرضه داشت «اللهم انصر من نصره واخذل من خذله» البته که دعای آن عزیز به درگاه خداوند مقبول و مستجاب است. این اثر به منظور معرفی مناسبت‌های ایام غدیریه توسط صدیق ارجمند جناب حجة الإسلام و المسلمین استاد سید صادق میرشفیعی بطور مختصر و مفید و دقیق نگاشته شده است.

امید است با مطالعه و نشر هر چه بیشتر این کتاب و آشنائی با مناسبت‌های ولائی زمینه و انگیزه خدمت بیشتر در آستان مقدس امیرالمؤمنین عَلَيْهِ السَّلَام و بهره‌مندی بیشتر از این ایام خجسته برای همه ما فراهم شود.

اللهم وفقنا لما تحب وترضى

حبیب الله فرحزاد

قم المقدسة

سدّ الابواب

یکی از وقایعی که به صورت قطعی و متواتر توسط علماء شیعه و سنی نقل شده است^۱، ماجرای «سدّ الابواب» است. مرحوم علامه مجلسی وقوع آن را در نهم ذی الحجّه دانسته است. در زمان رسول خدا ﷺ وقتی که مسجد التّبی ساخته شد، عده‌ای از اصحاب و بنی‌هاشم خانه‌های خود را به گونه‌ای قرار دادند که یکی از درهای آن به داخل مسجد باز می‌شد تا بتوانند سریع‌تر به مسجد وارد شوند اما گاهی افراد بدون طهارت وارد مسجد می‌شدند و این دور از ادب بود. روز نهم ذی الحجّه بود که پیامبر اکرم ﷺ امر فرمودند: همه اصحاب در خانه‌های خود را به سمت مسجد ببندند و دیوار بکشند، غیر از در خانه خودش و در خانه حضرت علی علیه السلام که اجازه دادند باز بماند. {سُدّوا هذه الأبواب إلا باب علی} ^۲ عباس عموی پیامبر و دیگران نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمده و گفتند: ای رسول خدا، چرا علی علیه السلام را به مسجد وارد کرده و ما را خارج نمودید؟!

۱. مسند احمد حنبل: ج ۱، ص ۲۸۵؛ ج ۴، ص ۳۶۹.
۲. مستدرک حاکم نیشابوری: ج ۳، ص ۱۳۵.

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: این کار به امر خدا بوده و باید همه تسلیم امر خدا باشید. این جبرئیل است که از طرف خدا به من امر کرده علی عَلَيْهِ السَّلَام را در مسجد ساکن کنم و شما را خارج نمایم! {قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «فَإِنِّي أُمِرْتُ بِسَدِّ هَذِهِ الْأَبْوَابِ غَيْرِ بَابِ عَلِيٍّ... وَاللَّهِ مَا سَدَدْتُ شَيْئًا وَلَا فَتَحْتُهُ وَلَكِنْ أُمِرْتُ بِشَيْءٍ فَاتَّبَعْتُهُ»^۱}. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: من (از سوی خدا) امر شدم به بستن این درها، غیر از درِ خانه علی عَلَيْهِ السَّلَام... به خدا قسم من (به رأی خودم) نه دری را بسته‌ام و نه دری را گشوده‌ام بلکه به کاری امر شدم و از آن پیروی کردم.

بعضی از اصحاب تقاضا کردند که حتی روزنه‌ای از منزلشان به سمت مسجد باز بگذارند. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اجازه ندادند و فرمودند: خدای متعال اجازه چنین کاری را به من نداده است!^۲

ابن شهر آشوب این خبر را از حدود سی نفر از اصحاب نقل کرده است.^۳

نکات حدیث سدّ الابواب

۱- در این ماجرا خدای متعال بین پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و حضرت امیرالمؤمنین علی عَلَيْهِ السَّلَام و ذریّه‌اش تفاوتی قائل نشده است. و آنان مانند خود پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حق دارند در هر شرایطی وارد مسجد بشوند و درب خانه آنان رو به مسجد باز باشد.

۱. همان؛ امالی صدوق، ص ۳۳۳.

۲. بحار الأنوار، ۲۳/۳۹.

۳. مناقب ۱۹۰/۲.

۲- پیامبر اکرم فرمودند: {إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَمَرَهُمْ بِسَدِّ الْأَبْوَابِ وَاسْتَثْنَى مِنْهُمْ رَسُولَهُ وَأَنْتُمْ نَفْسُ رَسُولِ اللَّهِ} یعنی مسلماً خدای متعال این مردم را فرمان داد تا درب‌های خانه‌ها را به سوی مسجد ببندند و از این حکم استثنا کرده رسولش را! شما (اهل بیت من) نفس و جان رسول خدا هستید و این حکم برای شما نیست.^۱

۳- پیامبر ﷺ در ادامه فرمودند: این ماجرا شبیه ماجرای حضرت موسی و هارون عَلَيْهِمَا السَّلَامُ است که موسی عَلَيْهِ السَّلَامُ مأمور شد مسجدی بسازد که هیچ‌کس جز هارون عَلَيْهِ السَّلَامُ و ذریه‌اش در آن بیتوته نکنند.^۲

۴- خدای متعال به روشنی نشان داد که اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَامُ با دیگران مقایسه نمی‌شوند. (لَا يُقَاسُ بِآلِ مُحَمَّدٍ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَحَدٌ)^۳ یعنی احدی از این امت با خاندان پیامبر مقایسه نمی‌شوند. این فضیلت دلیل بر شباهت تام پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و علی عَلَيْهِ السَّلَامُ است، و دلیل بر افضلیت آن حضرت نسبت به بقیه اصحاب است، و طهارت و عصمت ایشان را می‌رساند.

۵- خدای متعال خواسته تمام درها بسته شوند و تنها این در باز بماند تا به این وسیله پیام دهد تنها دری که به سوی خدا و دین خدا برای امت قرار داده شده در خانه اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَامُ است (بَابُ اللَّهِ الَّذِي مِنْهُ يُؤْتَى) یعنی این تنها دریست که به سوی خدا باز است و از این راه می‌شود به

۱. بحار الأنوار: ج ۳۹، ص ۲۳.

۲. خصال: ج ۲، ص ۵۵۹.

۳. نهج البلاغه: خطبه ۲.

خدا و دین خدا راه یافت!

سایر مناسبت‌های نهم ذی الحجه

* معراج پیامبر خدا ﷺ

مرحوم مجلسی در بحار نقل کرده که معراج پیامبر خدا ﷺ در روز نهم ذی الحجه بوده " و پیامبر اکرم ﷺ فرمودند هر بار من به معراج مشرف شدم خدای متعال بیش از هر چیزی مرا به ولایت علی بن ابی طالب سفارش کرد و برای او سلام فرستاد.^۲

لازم به ذکر است امام صادق علیه السلام فرمودند پیامبر اکرم ﷺ بیش از ۱۲۰ مرتبه به معراج مشرف شده‌اند و هر بار خدای متعال او را به ولایت علی بن ابی طالب علیه السلام و پیشوایان دیگر سفارش فرموده بیش از آن که به واجبات سفارش کند.^۳

روز عرفه

روز نهم ذی الحجه روز عرفه، و از اعیاد مهم مسلمانان است که به فرموده امام سجاد علیه السلام خداوند به این روز شرافت و کرامت و عظمت عطا کرده و برای بندگانش در این روز رحمت و عفو و عطا و تفضل فراوان قرار داده است.^۴

۱. زیارت جامعه کبیره: مفاتیح.

۲. بحار الأنوار: ج ۹۵، ص ۱۸۸.

۳. بصائر الدرجات: ج ۱، ۹۷.

۴. صحیفه سجادیه: دعای عرفه.

| ۲ |

ابلاغ آیات برائت در عید قربان

یک سال پس از فتح مکه در ماه ذی حجه و سال نهم هجری آیات نخست سوره‌ی برائت نازل شد و مشرکین را بین دو امر مخیر کرد: که یا اسلام بیاورند و یا از شهر مکه و مراسم حج خارج شوند!

اما این پیام توحیدی و بیانیه‌ی تطهیر شدن مکه از لوث وجود کفار و مشرکین را چه کسی ابلاغ کند؟

برخی پیشنهاد دادند ابوبکر برای رساندن این آیات به مکه مناسب است؛ چون در جنگ‌ها هیچ مشرکی از دست او زخمی برنداشته و مشرکان مکه از او کینه‌ای ندارند!

رسول اکرم صلی الله علیه و آله ابوبکر را فراخواند و آیاتی از سوره‌ی برائت (توبه) را به او سپرد و فرمان داد تا به مکه برود و این آیات را برای شرکت‌کنندگان در مراسم حج قرائت کند.

اما چیزی نگذشت که جبرئیل علیه السلام خدمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله رسید و عرض کرد:

یا محمد! اِنَّهُ لَا يُؤَدِّي عَنْكَ اِلَّا اَنْتَ اَوْ رَجُلٌ مِنْكَ؛ ای

محمد! کارهای رسالتت را یا خودت باید انجام

بدهی و یا کسی که از تو باشد! (یعنی مانند خودت باشد). و پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يُبَلِّغَ هَذَا إِلَّا رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ» احدی سزاوار نیست که این آیات را ابلاغ کند مگر مردی از اهل خودم!^۱

بلافاصله رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ علی عَلَيْهِ السَّلَام را برای ابلاغ آیات برائت به سوی مکه اعزام کرد. حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام به امر پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در بین راه مکه آن آیات را از ابوبکر گرفت و در موسم حج شرکت کرد و با شجاعت و صلابت در میان مشرکین ایستاد و چندین بار، در روزهای متوالی آن آیات را با صدای بلند قرائت کرد. و ابوبکر از میان راه به مدینه بازگشت^۲ جریان ابلاغ آیات در روز دهم ماه ذی الحججه اتفاق افتاده است و امیرالمؤمنین عَلَيْهِ السَّلَام در روزهای ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ ذی الحججه نیز همان آیات سوره برائت که معنایش برائت و بیزاری خدا و رسول خدا از مشرکین بود را در جمع مشرکین و کفار و همه شرکت کنندگان در مراسم حج قرائت نمودند. حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام در این مورد فرمودند: هنگامی که به مکه آمدم تا آیات سوره برائت را بر مشرکین بخوانم، کسی از مشرکین و بت پرستان در مکه نبود، مگر آن که دوست

۱. سنن ترمذی: ج ۲، ص ۱۸۳.

۲. خصال: ج ۲، ص ۱۲۸.

داشت مرا تکه تکه کند و هر تکه ای از بدن مرا بر سر کوهی بگذارد! حتی اگر در این راه جان و مال و خاندانش را نابود سازد! (در چنین شرایط خطرناکی آیات را ابلاغ کردم) وقتی که مأموریتم را انجام دادم، همگی با تهدید پاسخ مرا دادند و زن و مرد، به من اظهار دشمنی و کینه توزی می کردند، اما من با پایداری پاسخ آنان را دادم...

نکات این حدیث

۱- حضرت علی علیه السلام در تمام عمرش یک لحظه هم بت پرستی نکرده و مشرک نبوده بلکه موحد متولد شده است و با تمام مشرکین مخالفت و مبارزه کرده و اینک خدا و رسول خدا او را به حق انتخاب نمودند تا فریاد برائت از مشرکین را در مکه بلند کند. اما کسانی که سالهای زیادی خود مشرک و بت پرست بودند قهراً شایسته این کار نبودند!

۲- وانگهی علی علیه السلام بحکم آیه مباهله نفس و جان پیامبر است که می تواند کار او را به عهده گرفته به انجام برساند. چنانکه برای هجرت از مکه نیز پیامبر اکرم او را به جای خود قرار داد تا به همه وعده هایش وفا کند، امانت ها را برساند و اهل و عیال حضرت را به مدینه ببرد!

۳- حضرت علی علیه السلام بحکم آیه «فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي» (هر کس از من پیروی کند از من است) چون پیرو واقعی پیامبر صلی الله علیه و آله است از اوست و می تواند کار آن حضرت را انجام دهد!

۴- احمد بن حنبل نقل کرده که پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «عَلِيٌّ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ وَلَا يُؤَدِّي عَنِّي إِلَّا أَنَا أَوْ عَلِيٌّ» علی از من است و من از علی هستم و کسی از جانب من نمیتوان حق را اداء کند جز خودم، یا علی عَلِيٌّ.^۱

۵. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در موارد متعددی، یگانگی و وحدت همه جانبه خود با علی عَلِيٌّ را بیان فرمودند. از جمله فرمودند: «أَنْتَ مِنِّي كَرُوحِي مِنْ جَسَدِي» علی جان، تو برای من، مانند روح من هستی برای بدنم.^۲

۱. مسند احمد: ج ۴، ص ۱۶۵.

۲. بحار الانوار: ۳۸ / ۲۹۶.

| ۳ |

حدیث ثقلین

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مکرّر در مکان‌ها و زمان‌های مختلف با بیان گوناگون، حدیث ثقلین را مطرح نمودند یکی از مهمترین آن‌ها در سفر حج و روز عید قربان و روز عید غدیر سال دهم هجرت یعنی سالِ حجة البلاغ است و بسیاری از اصحاب آن را نقل کرده‌اند.^۱

این حدیث شریف به اندازه‌ای راوی و سند دارد که به هیچ وجه قابل انکار نیست! همهٔ مسلمین این حدیث را بطور متواتر نقل کرده‌اند.

از جمله پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در "مسجد خیف" در ضمن خطبه‌ای حدیث ثقلین را مطرح فرمودند. و در سرزمینِ منا نیز این حدیث توسط آن حضرت تکرار شده است.

در یک سند متن حدیث این گونه است:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ، مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا؛ كِتَابَ اللَّهِ وَعِتْرَتِي أَهْلَ بَيْتِي؛ فَإِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّىٰ يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ (فَلَا تُقَدِّمُوهُمَا

۱. فضائل الصحابه: حدیث ۴۵.

فَهَلِكُوا!؛ ای مردم من از بین شما خواهم رفت و برای شما دو گوهر گران بها باقی خواهم گذاشت که اگر به آن دو تمسک جوئید و آن‌ها را رها نکنید، هرگز گمراه نخواهید شد، یکی قرآن و دیگری عترت من، یعنی اهل بیت من است. بدانید که آن دو، تا قیامت از هم جدا نخواهند شد تا در کنار حوض کوثر ملاقات کنند (پس بر آن‌ها سبقت نگیرید که هلاک خواهید شد).

نکات حدیث ثقلین

۱. همان‌گونه که تبعیت از قرآن واجب است، تمسک به اهل بیت علیهم‌السلام و تبعیت از آن بزرگواران واجب است.
۲. شعار «حَسْبُنَا كِتَابُ اللَّهِ؛ کتاب خدا ما را بس است!» خلاف سخن پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و سبب گمراهی می‌شود، زیرا که قرآن بدون اهل بیت علیهم‌السلام؛ یعنی قرآن منهای قرآن و اهل بیت منهای قرآن یعنی اهل بیت منهای اهل بیت!
۳. جدا شدن از اهل بیت علیهم‌السلام همان جدا شدن از قرآن و موجب ضلالت است، حتی اگر یک لحظه باشد، و تمسک به آن‌ها موجب هدایت است.
۴. تا زمانی که قرآن میان مردم هست، امام معصوم نیز در بین مردم هست. پس حدیث ثقلین دلالتِ روشنی بر وجود و حضور امام زمان عج در عصر حاضر نیز دارد.

۵. همان‌گونه که قرآن از خطا و اشتباه و باطل مصون است و باید کاملاً از او تبعیت کرد، اهل بیت علیهم‌السلام هم معصوم‌اند و باید کاملاً از آن‌ها تبعیت کرد.

۶. حدیث ثقلین دلالت بر اعلیّت و افضلیّت اهل بیت علیهم‌السلام نسبت به دیگران دارد زیرا آنان هم‌تراز قرآن می‌باشند.

۷. حدیث ثقلین در بسیاری از کتابهای مهم اهل سنت و همه کتابهای مهم شیعیان مکرر نقل شده است و از سندهای بسیار عالی برخوردار است. اما متأسفانه در مجالس اهل سنت از این حدیث بسیار مهم و سرنوشت‌ساز کمتر سخن به میان آورده می‌شود.

۸. حدیث ثقلین دارای معنای بسیار روشن و راه‌گشاست و چنانچه فرموده: اگر مسلمانان به آن عمل می‌کردند هرگز گمراه نمی‌شدند.

۹. در نتیجه عمل نکردن به حدیث ثقلین بسیاری از مصیبت‌ها، گرفتاری‌ها، قتل و غارت‌ها در بین مسلمین اتفاق افتاد که یکی از آنها مصیبت کربلا بود.

۱۰. اکنون نیز اگر ملت‌های مسلمان همین یک حدیث را ملاک قرار بدهند و پیرو واقعی قرآن و اهل بیت پیامبر علیهم‌السلام بشوند از تمام این بدبختی‌ها و ذلت‌ها نجات پیدا می‌کنند.

۱۱. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حدیث ثقلین را تا آخرین روزها و آخرین ساعت‌های عمر خویش تکرار می‌فرمود و امت را به آن سفارش می‌کرد.^۱

| ۴ |

عید قربان

عید قربان از اعیاد مهم مسلمانان است در این روز حضرت ابراهیم علیه السلام مأمور به ذبح فرزندش حضرت اسماعیل شد او برای انجام امر خدا فرزندش را به قربانگاه برد و آماده ذبح او گردید اما هرچه کوشش کرد چاقو گلوی اسماعیل علیه السلام را نبرید، وحی آمد «قَدْ صَدَّقْتَ الرَّؤْيَا» یعنی امتحانت را با موفقیت و سرافرازی انجام دادی؛ آنگاه خداوند گوسفندی را برای قربانی بجای اسماعیل فرستاد و اینچنین سنت حسنه قربانی در عید قربان مقرر شد.

سالها بعد حضرت ابوطالب علیه السلام به شکرانه ولادت مولود کعبه (علی بن ابیطالب علیه السلام) در این روز تعداد زیادی گاو و گوسفند و شتر قربانی کرد و به مردم اعلان کرد که پس از طواف بیت الله برای خوردن ولیمه فرزندم علی علیه السلام حاضر شوید.^۲

۱. سوره صافات، آیه ۱۰۵.

۲. امالی طوسی: ص ۷۰۹ (هلموا علی ولیمه ابنی علی...).

تجلی نور خدا بر حضرت موسی علیه السلام

عید قربان روزی است که حضرت موسی علیه السلام در آن روز به درخواست قومش از خدا خواست تا بر او تجلی کند «قَالَ رَبِّ أَرْنِي أَنْظُرُ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرَانِي»^۱ یعنی پروردگارا اجازه بده ما تو را ببینیم خداوند فرمود تو هرگز مرا نخواهی دید به آن کوه نگاه کن اگر طاقت تجلی مرا داشت و باقی ماند تو هم خواهی توانست. پس کوه با تجلی نور خدا از بین رفت و حضرت موسی بی هوش شد و خداوند دوباره او را بهوش آورده و حضرت موسی علیه السلام گفت «سُبْحَانَكَ تَبَّتْ إِلَيْكَ وَ أَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ» یعنی خدایا تو پاک و منزّهی و من از این درخواست عذر خواهی میکنم و به تو ایمان دارم.

حضرت موسی علیه السلام و دریافت لوح‌های تورات

حضرت موسی علیه السلام برادرش هارون را به جای خود نصب کرد و مدت سی شب به کوه طور رفت آنجا که وعده مناجات با خدا داشت پس از آن خدای متعال فرمود ده شب دیگر بمان وقتی وعده به پایان رسید یعنی روز دهم ذی الحجّه؛ خداوند تابلوهایی برایش فرستاد که در آنها تورات نوشته شده بود حضرت موسی علیه السلام آن‌ها را بدست گرفته به نزد قومش آمد اما با کمال تعجب دید که امتش در غیاب او حضرت هارون را رها کرده و گوساله پرست و پیرو جادوگری به نام سامری شده‌اند.^۲

۱. سوره اعراف: آیه ۱۴۳.

۲. سوره اعراف: آیه ۱۴۲.

و چقدر این قصه شباهت دارد به بی وفایی و عهد شکنی مردمی که پس از پیامبر خاتم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ علی عَلَيْهِ السَّلَام را تنها گذاشته و دنبال دیگران رفتند!!؟ اتفاقاً حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام وقتی شمشیر بر سرش گرفتند و از او خواستند با دیگری بیعت کند رو کرد به جانب قبر پیامبر اکرم و گفت «يَا بَنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ إِسْتَضَعَفُونِي وَ كَادُوا يَقْتُلُونِي» یعنی ای پسر مادرم! (ای برادر) این مردم مرا تنها گذاشته اند و نزدیک است مرا بکشند!^۱ دقیقاً همان سخنی که حضرت هارون عَلَيْهِ السَّلَام در جواب حضرت موسی عَلَيْهِ السَّلَام گفت آنگاه که از او پرسید چرا گذاشتی این ها گوساله پرست شوند!؟

۱. سورة اعراف: آیه ۱۵۰.

۲. الامامه و السياسة: ج ۱، ص ۱۹ الی ۲۰.

سپردن امانت‌ها به حضرت علی علیه السلام

هر یک از پیامبران الهی که وفات خود را نزدیک می‌دیدند، به فرمان خدا امانت‌های الهی رسالت را به وصی خود منتقل می‌نمودند و آن‌ها را تحویل حجت بعد از خود می‌داد. و این کار خود از علائم و نشانه‌های قطعی وصایت و خلافت کسی بود که امانت‌ها به او سپرده می‌شد. از طرف خدای متعال امر آمد: **إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَأْمُرُكَ أَنْ تَعْلَمَهُ جَمِيعَ مَا عَلَّمَكَ وَتَسْتَحْفِظَهُ جَمِيعَ مَا حَفَّظَكَ وَاسْتَوْدَعَكَ فَإِنَّهُ الْأَمِينُ الْمُؤْتَمَنُ، يَا مُحَمَّدُ إِنِّي أَخْتَرْتُكَ مِنْ عِبَادِي نَبِيًّا وَأَخْتَرْتُهُ لَكَ وَصِيًّا...** یعنی خدای متعال تو را فرمان داده که به علی علیه السلام بی‌آموزی همه آنچه را که خدا به تو آموخته است و بسپاری به او همه آنچه را که خدا به تو سپرده است زیرا او امانت دار و مورد اعتماد است. ای محمد! من از میان بندگانم تو را به عنوان پیامبران‌تخاب کردم و او را برای وصایت و جانشینی توان‌تخاب نموده‌ام...^۱

۱. بحار الأنوار: ج ۲۸، ص ۹۶.

پیامبر اکرم ﷺ نیز بعد از مراسم حج در آخرین روزی که در مکه بودند (۱۳ یا ۱۴ ذی الحجه) به امر خدا تمام میراث پیامبران گذشته را به امیرالمؤمنین علیه السلام تحویل دادند. این میراث‌ها بعد از امیرالمؤمنین علیه السلام به امام حسن علیه السلام و سپس به امام حسین علیه السلام و امامان بعد از ایشان یکی پس از دیگری منتقل شد. و اکنون نزد امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

میراث پیامبران علیهم السلام چیزهایی مانند پیراهن حضرت یوسف علیه السلام، عصای حضرت موسی علیه السلام، انگشتر حضرت سلیمان علیه السلام، و... است، اما از همه مهم‌تر علوم و اسرار و حکمت‌هایی بود که از طرف خدای متعال به آنان داده شده بود. همچنین اسم اعظم و آثار و دانش پیامبران گذشته و چیزهایی که از محدوده عقل و دانش ما، خارج است! پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله در این ایام همه آنها را تحویل امیرالمؤمنین علی علیه السلام دادند!

انتخاب وصی و کسی که امانت‌های الهی و میراث انبیاء به او سپرده می‌شود، یعنی تجهیز و تعیین انبیاء و اوصیاء به دست پیامبران نیست، بلکه با وحی و اراده الهی و انتصاب خداوند است. بدین وسیله ادامه راه برای مردم روشن می‌شود و پیشوای بعدی خود را می‌شناسند. هر جای قرآن سخن از امام و خلیفه است، خدای متعال می‌فرماید: خودم قرار می‌دهم، خودم انتخاب می‌کنم!

۱. سوره بقره، آیه ۳۵؛ سوره ص، آیه ۲۶؛ سوره بقره، آیه ۱۲۴؛ سوره انبیاء، آیه ۷۳؛ سوره فرقان، آیه ۳۵؛ سوره سجده، آیه ۲۴.

و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به امر خدا علم و حکمت الهی و امانت‌ها را تنها به امیر مؤمنان علیه السلام منتقل کرده‌اند و شخص دیگری در آن زمان نمی‌تواند چنین ادعائی داشته باشد! و علی علیه السلام باب علم رسول خدا صلی الله علیه و آله شد؛ چنان‌که فرمودند: «من شهر علمم و علی در آن شهر است! هر کس می‌خواهد به علوم من دسترسی پیدا کند، باید از راه علی وارد شود.»^۱ او در آخرین لحظات عمر خویش علی علیه السلام را برای چندمین بار وصی خود قرار داده و لوازم شخصی خویش را نیز در حضور جمعی از مهاجر و انصار به آن حضرت تحویل داد و فرمود: آن‌ها را بگیر که بعد از این کسی با تو برای این چیزها نزاع نکند^۲ و مدتی در گوش علی علیه السلام نجوا کرد پس از آن علی علیه السلام فرمود: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هزار باب علم برایم گشود که از هر بابی هزار باب دیگر گشوده شد.^۳

این کار در فرصت‌های مختلف انجام شده و در مراسم حج و روزهای ۱۳ یا ۱۴ ذی الحجة به طور خاص و برای انتقال میراث‌های ویژه انجام گرفته است!

۱. اصول کافی: ج ۳، ص ۶۰۵.

۲. علل الشرایع: ج ۱، ص ۱۶۸.

۳. اصول کافی: ج ۲، ص ۳۰.

اعلان عمومی لقب امیرالمؤمنین برای علی علیه السلام

سیزدهم ذی الحجہ و آخرین روزی که پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در شهر مکه از اعمال حج فارغ شده و عازم مدینہ بودند. خدای متعال برای مؤمنین امیر و فرماندہ کل معین کرد و جبرئیل علیہ السلام نازل شد و به حضرت علی علیہ السلام این گونه سلام کرد: «السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؛ سلام بر توای فرماندہ تمام اهل ایمان!»^۱

پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمودند: این جبرئیل است که از سوی خدای متعال خبر وفا کردن به آنچه به من وعده داده شده بود را برای من آورده است.

آن گاه پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم به اصحاب امر فرمودند که به حضرت علی علیہ السلام با عنوان امیرالمؤمنین سلام کنند. سپس به صورت یک امر همگانی و تکلیف شرعی در مراسم حج سال دهم اعلام شد و مردم قبل از بیعت روز غدیر متوجہ شدند که حضرت علی علیہ السلام از طرف خداوند به عنوان امیرالمؤمنین و پیشوای اهل ایمان انتخاب شده است.

۱. مناقب آل ابوطالب: ج ۳، ص ۵۴.

نکات این حدیث

- ۱- این لقب از ویژگی‌های حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَامُ است. و حتی امامان معصوم عَلَيْهِمُ السَّلَامُ از این که کسی آن‌ها را امیرالمؤمنین خطاب کند نهی کرده و می‌فرمودند: «این لقب از طرف خدا و رسول خدا به حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَامُ اختصاص داده شده است.» هیچ‌کس حق استفاده از آن را ندارد!
- ۲- اسم و لقب‌هایی که از طرف خدای متعال تعیین و انتخاب شده، از روی حکمت است؛ خداوند عادل و حکیم است و به همه جهان از اول خلقت تا آخر خلقت نظر کرده و بین همه بندگان فقط حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَامُ را شایسته لقب امیرالمؤمنین یافته است.
- ۳- این امر الهی به تنهایی برای همه اهل ایمان کافیهست که تا قیامت پیشوای بحق خود را بشناسد.
- ۴- امیرمؤمنان عَلَيْهِ السَّلَامُ، امیر تمام بندگان صالح از اولین و آخرین و جن و انس و ملک می‌باشد. و همه اهل ایمان به داشتن چنین فرمانروا و پیشوایی افتخار می‌کنند. و به ولایت و امارت و پیشوایی او اعتراف دارند و پیوسته در اذان و اقامه می‌گویند: «أَشْهَدُ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيًّا وَوَلِيَّ اللَّهِ.»
- ۵- آن زمان که پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مولود کعبه، علی عَلَيْهِ السَّلَامُ را در آغوش گرفت و او هم آیات اولیه سوره مؤمنون را تلاوت کرد پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «أَنْتَ وَاللَّهِ أَمِيرُهُمْ تَمِيرُهُمْ مِنْ عُلُومِكَ فَيَمْتَارُونَ. وَأَنْتَ وَاللَّهِ دَلِيلُهُمْ وَبِكَ يَهْتَدُونَ» یعنی به خدا قسم توئی امیر تمام اهل ایمان و تو آن‌ها را با علومت رسیدگی و

فرماندهی می‌کنی و آن‌ها از تو تغذیه می‌کنند و بهره مند می‌شوند و به خدا قسم، تویی دلیل و راهنمای آنان و به واسطه تو آنها هدایت می‌شوند.^۱ و بدین وسیله همان زمان از اِمَارَتِ علی علیه السلام بر مؤمنین خبر داد!

۶- در کلام دیگری پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَتَى سُمِّيَ عَلِيٌّ عليه السلام أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ مَا انْكَرُوا فَضْلَهُ» یعنی اگر مردم می‌دانستند چه زمانی علی علیه السلام امیرالمؤمنین نامیده شده منکر برتری او نمی‌شدند! «سُمِّيَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَأَدْمُ بَيْنَ الرُّوحِ وَالْجَسَدِ...» یعنی او امیرالمؤمنین نامیده شد آن زمانی که در عالم نورانیت آفریده شده بود و هنوز آفرینش حضرت آدم علیه السلام کامل نشده بود.^۲

مناسبت دیگر ۱۳ ذی الحجّة

افشای صحیفه ملعونه

در جریان حجة البلاغ تعدادی از منافقین که توسط برخی زنان پیامبر از قصد حضرت برای اعلام جانشینی امیرالمؤمنین علیه السلام آگاه شده بودند با یکدیگر هم پیمان شدند تا نگذارند علی علیه السلام به خلافت برسد، آنها پیمان نامه خود را توسط ابی عبیده جراح در کنار کعبه مخفی کردند اما خداوند در این روز سرّ آنان را برای پیامبرش فاش کرد و آن پیمان نامه توسط رسول خدا صحیفه ملعونه نامیده شد.^۳

۱. امالی طوسی: ص ۷۰۸.

۲. نهج الحق وکشف الصدق: ص ۱۹۱.

۳. بحار الانوار: ج ۲۸، ص ۱۰۳-۱۰۶.

بخشش فدک

روز ۱۴ ذی‌الحجه سال هفتم هجری، پس از جنگ خیر، سرزمین وسیع و سرسبز فدک تنها به وسیله پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امیرالمؤمنین علیه السلام فتح شد. و چون رزمندگان در فتح آن دخالت نداشتند، براساس آیه قرآن غنیمت ویژه به شمار می‌آمد و ملکِ شخص پیامبر صلی الله علیه و آله می‌شد. آنجا که می‌فرماید:

ما أَقَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِي الْقُرْبَىٰ...؛ آنچه خدا (از اموال و زمین‌های)
آن آبادی‌ها به پیامبرش باز گرداند، به خدا و
پیامبر و اهل بیت او اختصاص دارد!

پس از فتح خیبر خداوند به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وحی فرستاد و فرمود: «وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ؛ حق نزدیکان را بده!»
پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله سؤال کردند: ذی القربی کیست و حقش چیست؟ جبرئیل از خداوند پرسید و جواب آورد که ذی

۱. سوره حشر: آیه ۶.

۲. سوره اسراء: آیه ۲۶؛ سوره روم: آیه ۳۸.

القربی فاطمه علیها السلام است وحقش فدک است، و باید فدک را به حضرت فاطمه علیها السلام تقدیم کنید!

از طرفی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مهریه حضرت خدیجه علیها السلام را در ذمه خود می دیدند و با بخشیدن باغ فدک به حضرت زهرا علیها السلام، در حقیقت حق مادر و دختر را یکجا ادا نمودند. و برای این که بعداً از طرف مردم و دیگران بهانه گیری نشود، برای سرزمین فدک دستور داد قباله ای نوشتند و حضرت امیرالمؤمنین و امام حسن و امام حسین علیهم السلام و ام ایمن را به عنوان شاهد قرار داده و آن را به حضرت زهرا علیها السلام تحویل دادند. و برای آن که مردم کاملاً متوجه شوند، مدیریت سرزمین و باغ های فدک را نیز به ایشان واگذار کردند.

حضرت زهرا علیها السلام نیز کارگران و نیروهای خود را در آن جا فعال کردند و هر ساله با درآمد آن علاوه بر زندگی خود به همسران رسول خدا صلی الله علیه و آله نیز رسیدگی می کردند و فقرای مدینه را هم از آن بهره مند می ساختند. این امر در بین مسلمین و خصوصاً اهل مدینه مسئله ای بسیار روشن، عادی و پذیرفته شده بود. اما حسودان برای این که مبادا مردم به هوای برکات فدک به خانه حضرت زهرا علیها السلام روی بیاورند پس از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با طرح یک حدیث جعلی و دروغ فدک را از دست آن حضرت گرفتند و به عنوان بیت المال به نفع خود مصادره کردند و هر چه حضرت زهرا علیها السلام شاهد و دلیل آوردند و با آنان محاجه کردند غاصبین نپذیرفتند حتی ارثی را که از پدرش به او رسیده بود نیز به تراج بردند!!

خدای متعال در این آیه حضرت زهرا علیها السلام را به عنوان ذوی القربای پیامبر صلی الله علیه و آله یاد کرده است و در آیه دیگر اجر رسالت را مودّت و محبت و ورزیدن به ایشان قرار داده است: **قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ**: «بگو: در ازای آن [رسالت] پاداشی از شما نمی خواهم، مگر دوستی نسبت به نزدیکان من.»

اما آنها نسبت به حضرت زهرا علیها السلام دوستی نکردند و مسلماً اگر کسی به حضرت فاطمه علیها السلام و اهل بیت پیامبر علیهم السلام محبت نکند، اجر رسالت را ادا نکرده است!

مناسبت دیگر ۱۴ ذی الحجه

شق القمر

امام صادق علیه السلام فرمودند: ۱۴ نفر از اصحاب عقبه^۱ در شب چهاردهم ذی الحجه جمع شدند و به رسول الله عرض کردند هر پیامبری معجزه‌ای دارد معجزه شما در این شب چیست؟ حضرت فرمودند چه میخواهید. عرض کردند ماه را دو نیم کن! جبرئیل نازل شد و عرضه داشت همه چیز در اطاعت توست. «فَأَمْرُ الْقَمَرِ أَنْ يَنْقَطِعَ قَطْعَتَيْنِ...» (امر کن تا ماه دو نیم شود) حضرت امر کرد و ماه دو نیم شد و دوباره

۱. سوره شوری: آیه ۲۳.

۲. گروهی از صحابه پیامبر که در مسیر بازگشت از غزوه تبوک به سمت مدینه قصد جان پیامبر را داشتند.

امر کردند بحال اول برگشت آنگاه پیامبر خدا ﷺ و مؤمنان
به ایشان به سجده افتادند. 'و خدا را بخاطر چنین لطفی که
نشانه عظمت و حقانیت پیامبر بود شکر کردند!

ولادت امام هادی علیه السلام

شیخ مفید و شیخ طوسی و شیخ کلینی رحمة الله علیهم
هرسه میلاد امام هادی علیه السلام را در نیمه ی ماه ذی الحجه سال
۲۱۲ دانسته اند.

امام هادی علیه السلام با انشاء زیارت جامعه کبیره و زیارت
غدیریّه امیرالمومنین علی علیه السلام منشور اعتقادی شیعه نسبت
به اهل بیت را با جامع ترین و فصیح ترین کلام بیان فرمودند.
زیارت جامعه کبیره با بیان حدوداً ۴۰۰ ویژگی و صفت از
عظمت های امامان معصوم علیهم السلام و اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله یک
دوره امام شناسی است، و زیارت غدیریّه با بیانی شیوا و با
استناد بر حدود ۴۰ آیه قرآنی یک دوره امیرالمؤمنین شناسی
است. در این دو زیارت، مهم ترین پایه های اعتقادی
شیعه نسبت به اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله مطرح شده است.

اینک، چند فراز اعتقادی از زیارت جامعه

در این زیارت آمده است که صلوات بر اهل بیت
پیامبر صلی الله علیه و آله و پذیرش ولایت آن ها باعث پاکی جان ها و
نیکویی فطرت ها می شود.

وَجَعَلَ صَلَوَاتِنَا عَلَيْكُمْ وَمَا خَصْنَا بِهِ مِنْ وِلَايَتِكُمْ
طَيِّبًا لِحُلُقِنَا وَ طَهَارَةً لِأَنْفُسِنَا وَ تَزْكِيَةً لَنَا وَ كَفَّارَةً
لِدُنُوبِنَا؛ «و خداوند، درودهای ما بر شما و نیز
ولایت و ویژه شما بر ما را سبب پاک‌ساز و سرشت و
اصلاح اخلاق و پاکیزگی جان و رشد و کمال ما و
جبران گناهانمان قرار داده است.»

در فراز دیگری مخالف اهل بیت را کافر، و محارب با
آن‌ها را مشرک شمرده است:

مَنْ جَعَدَكُمْ كَافِرًا وَمَنْ حَارَبَكُمْ مُشْرِكًا؛ «و هر کس
شما را انکار کند، کافر است و کسی که با شما
بجنگد، [در حقیقت،] به خدا شرک ورزیده
است.»

در فراز دیگر اهل بیت علیهم‌السلام حق محض معرفی شده‌اند؛
چنان‌که می‌فرماید:

وَ الْحَقُّ مَعَكُمْ وَ فِيكُمْ وَ مِنْكُمْ وَ إِلَيْكُمْ وَ أَنْتُمْ أَهْلُهُ وَ
مَعْدِنَهُ؛ «و حق، با شما و در وجود شماست و از
شما، نشئت گرفته و به سوی شما، باز می‌گردد و
شما، اهل حق و معدن آن هستید!!»

در فراز دیگر، روح و نور و طینت اهل بیت علیهم‌السلام را یکی
معرفی کرده است.

وَ أَنْ أَرْوَاكُمْ وَ نُورَكُمْ وَ طِينَتَكُمْ وَاحِدَةً؛ و بی‌گمان،
روح‌های شما و نورتان و سرشت شما، یکی است.
خداوند به اهل بیت علیهم‌السلام مقامی عطا کرده که به احدی

از اهل عالم نداده است و هیچ کس با آن‌ها قابل مقایسه نیست. در این مورد فرموده:

آتَاكُمْ اللَّهُ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ؛ خدا، آنچه را که

به شما داده، به هیچ یک از جهانیان نداده است.

و می‌فرماید: شرط پذیرفته شدن عبادت نزد خدا،

پذیرش ولایت اهل بیت علیهم السلام است.

بِوَالَايَتِكُمْ تُقْبَلُ الطَّاعَةُ الْمُفْتَرَضَةُ؛ بخاطر ولایت

شما، طاعت‌های واجبه، پذیرفته می‌شود.

وجود مبارک امام هادی علیه السلام با انشاء زیارت جامعه

کبیره و زیارت غدیریه، متن جامع و کاملی از اعتقادات

حَقَّةٔ شیعه را بیان فرمودند. در این زیارت‌ها اهل بیت علیهم السلام

به عنوان بندگان خاص الهی، دارای فضائل بیشماری

هستند، به گونه‌ای که هر کس قصد رفتن به سوی خدا

کند، باید از راه اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله برود. و اگر بخواهد خدا

را عبادت کند، شرطش ولایت ایشان است. و اگر بخواهد

با خدا دوستی کند دوستی اهل بیت علیهم السلام دوستی خدا و

دشمنی با ایشان دشمنی با خداست.

و اما زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام که در روز غدیر خوانده

می‌شود، نیز انشاء حضرت امام هادی علیه السلام است و فضائل

بسیار مهمی از آن حضرت را ذکر کرده است. لازم است که

دوستان به آن مراجعه کنند.

اگر بتوانیم پیوسته به مقامات حضرات اهل بیت

حتی در حدّ ترجمهٔ زیارت جامعه توجه داشته باشیم

قطعا سعادت بزرگی نصیب ما شده است و همچنین
اگر در حدّ ترجمه زیارت غدیریه به مقامات و حقانیت
امیرالمؤمنین علیه السلام توجه داشته باشیم از هجوم شبهات بی
اساس مخالفین در امان خواهیم بود و ولایت ایشان در قلب
ما تقویت می شود!

| ۹ |

نازل شدن آیه محبت

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در روز هفدهم ماه ذی الحجّه سال دهم هجری، هنگام بازگشت از مراسم حج، در وادی «قُدَید»، به فاصله یک روز تا سرزمین غدیر، بعد از نماز ظهر، با صدای بلند این‌گونه دعا کردند:

اللَّهُمَّ هَبْ لِعَلِيِّ الْمَوَدَّةَ فِي صُدُورِ الْمُؤْمِنِينَ، وَالْهَيْبَةَ
وَالْعِظْمَةَ فِي صُدُورِ الْمُنَافِقِينَ؛ پروردگارا! برای علی عَلِيٌّ
در دل مؤمنان محبتی و در دل منافقان، هیبت و
عظمتی قرار ده!

بعد به حضرت علی عَلِيٌّ فرمودند: دعا کن. ایشان عرض کردند: چه دعایی کنم؟ فرمودند: بگو: خدایا برای من نزد خودت عهد و پیمانی، و در قلب مؤمنین برایم محبتی قرار ده! حضرت امیرالمؤمنین عَلِيٌّ هم سه مرتبه دعا کردند و فرمودند: خدایا، مودّت مرا در قلوب مردان و زنان مؤمن ثابت بدار و پیامبر آمین گفتند. آن‌گاه این آیه نازل شد:

«إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ
الرَّحْمَنُ وُدًّا؛ آنان که ایمان آوردند و کردارشان
شایسته است، خدای رحمان به زودی محبتشان
را در دل‌ها قرار می‌دهد.»^۱

و بدین‌گونه در اثر دعای پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و امیرالمؤمنین عَلَيْهِ السَّلَام
خداوند تکویناً در دل مؤمنین محبت حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام را
قرار داد!

نکات آیه محبت

۱- محبت حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام در دل‌های مؤمنین امری
الهی است. به همین خاطر به سادگی از بین نمی‌رود.
۲- دوست داشتن حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام و در کنار آن دوستی
با دشمنان آن حضرت ممکن نیست؛ چون فرمودند:
لَنْ يُحِبَّنَا مَنْ يُحِبُّ مُبْغِضَنَا إِنَّ ذَلِكَ لَا يَجْتَمِعُ فِي قَلْبٍ
وَاحِدٍ؛ هرگز ما را دوست نمی‌دارد کسی که دشمن
ما را دوست داشته باشد. چنین چیزی در یک
قلب جمع نخواهد شد.^۲

۳- در این آیه شریفه خداوند می‌فرماید: مودت و محبت
علی عَلَيْهِ السَّلَام را در قلب مؤمنین قرار داده‌ام. از طرفی آن حضرت
را امیرمؤمنان معرفی کرده است. پس کسی که محبت آن
حضرت را ندارد، از جمع مؤمنین بیرون است.

۱. سورهٔ مریم: آیه ۹۶.

۲. امالی طوسی، ص ۱۴۸.

۴- پیامبر اکرم ﷺ محبت به حضرت علی عَلِيٍّ را علامت طیب ولادت دانستند و فرمودند:

«يَا عَلِيُّ، لَا يُحِبُّكَ إِلَّا مَنْ طَابَتْ وِلَادَتُهُ؛ وَلَا يُبْغِضُكَ إِلَّا مَنْ خَبَثَتْ وِلَادَتُهُ وَلَا يُؤَالِكُ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا يُعَادِيكَ إِلَّا كَافِرٌ اِي عَلِيٍّ، تورا دوست نمی‌دارد، مگر آن که نَسَبش پاک باشد. و با تو کینه نورزد مگر آنکه نَسَبش پلید باشد و با تو دوستی نکند مگر مؤمن و با تو دشمنی نکند مگر کافر!»^۱

۵- و این حدیث نبوی که فرمودند: «يَا عَلِيُّ لَا يُحِبُّكَ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا يُبْغِضُكَ إِلَّا مُنَافِقٌ» یا علی تورا دوست ندارد مگر مؤمن و با تو کینه نورزد مگر منافق. در تمام کتاب‌های مهم شیعه و سنی آمده است!^۲

۶- در آیه شریفه ۷ سوره حجرات فرموده: «...وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَبٌ إِلَيْكُمْ الْإِيمَانَ وَزَيْنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَهُ إِلَيْكُمْ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ يَعْنِي خَدَاوَنَد اِيْمَان رَا مَحْبُوب شَمَا قَرَار دَاد وَأَن رَا دَر دَل هَايْتَان زِينَت بَخْشِيدُو كُفْرُو فَسُوق وَ عَصِيَان رَا مَنْفُور شَمَا سَاخْت»^۳. روایات زیادی می‌فرمایند مُراد از ایمان در این آیه شریفه امیرالمؤمنین علی عَلِيٍّ است و مُراد از کفرو فسوق و عصیان دشمنان آن حضرتند!

۱. کمال الدین: ج ۱، ص ۲۶۱.

۲. امالی شیخ مفید: ص ۳۰۸.

۳. تفسیر برهان: ذیل آیه شریفه ۷، سوره حجرات.

| ۱۰ |

نازل شدن آیه تبلیغ

یکی از آیاتی که در مراسم حج سال دهم هجری برای انتصاب حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام به امامت بر پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نازل شد «آیه تبلیغ» است.

آیه تبلیغ سه فراز مهم دارد که بنا بر آنچه که حضرت امام جعفر صادق عَلَيْهِ السَّلَام فرمودند: هر فرازی از آن در یک روز نازل شده است.

روز شانزدهم ذی الحجه این فراز نازل شد:

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ؛ ای فرستاده خدا آنچه از سوی پروردگارت بر تو نازل شده به مردم برسان.

روز هفدهم ذی الحجه فراز بعد اضافه شد:

وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ؛ و اگر انجام ندهی رسالت پروردگارت را نرسانده‌ای.

روز هجدهم ذی الحجه فراز بعدی نیز اضافه شد:

وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ؛ نگران مباش که خدا تو را از شر مردم (شرور) حفظ می‌کند!

مطابق آماري که مورخين داده‌اند حداقل ۹۰ هزار و حداکثره ۱۲هزار نفر از مسلمانان، رسول خدا ﷺ را در آخرين حج همراهي مي‌کردند. بعد از پايان مراسم حج، روز شانزدهم ذی‌الحجه سال دهم هجري، جبرئيل بر رسول خدا ﷺ نازل شد و عرض کرد: يا رسول الله! خداوند تبارک و تعالی سلام می‌رساند و می‌فرماید: «يا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ»؛ «ای رسول ما، آنچه را که در مورد (علی علیه السلام) به تو فرمان دادیم ابلاغ کن!»

رسول خدا ﷺ به جبرئیل فرمودند: ای جبرئیل، این مردم تازه به دین اسلام گرویده‌اند و من بیم آن دارم که با اعلان عمومی جانشینی امیرالمؤمنین علیه السلام مردم دچار تزلزل در ایمان به اسلام شوند و فرمان مرا اطاعت نکنند.

جبرئیل بازگشت و در روز هفدهم مجدداً فرازی دیگر از آیه تبلیغ را از جانب خداوند متعال قرائت کرد: «يا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ»؛ «ای رسول ما، آنچه را که به تو فرمان دادیم ابلاغ کن که اگر چنین نکنی رسالت خدا را به سرانجام نرسانده‌ای.»

رسول خدا ﷺ فرمودند: ای جبرئیل، من اصحاب خود را می‌شناسم و بیم آن دارم که با من به مخالفت برخیزند (و از دین خدا خارج شوند). جبرئیل بازگشت و در روز هجدهم ذی‌حجه که کاروان رسول خدا ﷺ به وادی غدیر خم رسیده بودند، خدمت پیامبر اکرم ﷺ رسیده و باقیمانده آیه تبلیغ را آورد و وعده الهی مبنی بر حفظ و نگهداری رسول خدا ﷺ را آورد و امیرالمؤمنین علیه السلام و محافظت از دین اسلام را نازل نمود.

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ
فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ^۱.

هنگامی که رسول خدا ﷺ فراز آخر آیه تبلیغ را شنیدند، فرمان دادند همگان بایستند تا بازماندگان برسند و سبقت گرفته‌گان باز گردند و همه یکجا جمع شوند آن‌گاه فرمودند: به خدا سوگند، از این مکان حرکت نخواهم کرد، مگر آن‌که مأموریت خدای خویش را انجام دهم. خداوند گروه کافران را راهنمایی نمی‌کند.^۲

شان نزول

مرحوم علامه امینی در کتاب شریف «الغدیر» شان نزول آیه تبلیغ و آیات دیگر مربوط به غدیر را از کتاب‌های متعدّد تفسیری اهل سنت نقل کرده است، و فرازهای مهمی از خطابه رسول خدا ﷺ که در روز غدیر ایراد فرمودند را از قول ۱۱۰ نفر از صحابه، و ۸۴ نفر از تابعین (افرادی که اصحاب پیامبر را دیده‌اند) و ۳۵۶ نفر از راویان مختلف تاریخ و حدیث در طول چهارده قرن بیان نموده است و جای هیچ‌گونه شک و تردید در معنای این واقعه که همان جانشینی امیرالمؤمنین علیه السلام است باقی نگذاشته است. علامه امینی می‌فرماید: سندها و راویان واقعه غدیر از حد شمارش بیرون است. همه مفسرین شیعه و تعداد زیادی از مفسرین اهل سنت شان نزول آیه تبلیغ را واقعه غدیر خم می‌دانند.

۱. سوره مائده، آیه ۶۷.

۲. بحار الأنوار: ج ۳۷، ص ۱۶۵.

و چون پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در ضمن خطبه غدیرشان فرمودند:
«فَلْيَبْلُغِ الْحَاضِرُ الْغَائِبَ وَالْوَالِدُ الْوَلَدَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»
حاضران باید به غائبان و پدران به فرزندان نسل
به نسل تا روز قیامت این مطلب را برسانند.»
تبلیغ پیام غدیر را بر همگان واجب کردند. و همه را
موظف نمودند که پیام غدیر را برسانند.
و از طرفی این واقعه ده‌ها هزار راوی حاضر و شاهد در
مجلس داشته که پیام غدیر را دیدند و شنیدند و بازگو کردند!
در نتیجه راویان این واقعه بزرگ از حد شمارش بیرون
است. و کتاب‌های زیادی فقط برای نقل اسناد این واقعه
تألیف شده است!

مناسبت دیگر ۱۷ ذی الحجه

زوال دولت ننگین بنی امیه

در روز هفدهم ذی الحجه سال ۱۳۲ هجری قمری هزار
ماه ظلم و ستم دولت بنی امیه با کشته شدن مروان به پایان
رسید. در آیه شریفه آمده: «وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا
فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ» و آن رؤیائی که به تو
نشان دادیم و نیز درخت لعنت شده در قرآن (بنی امیه و
ستمگران) فقط برای آزمایش مردم بود؛^۱ امام باقر عَلَيْهِ السَّلَام در
مورد این آیه فرمودند مراد بنی امیه هستند.^۲

۱. سوره اسراء: آیه ۶۰.

۲. تفسیر عیاشی: ج ۲، ص ۲۹۸.

حماسه جاوید غدیر

پس از اتمام اعمال و مناسک حج فرمان الهی برای نصب جانشین بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نازل می‌شود و جبرئیل پی در پی فرود می‌آید و رسول خدا صلی الله علیه و آله مأمور معرفی حضرت علی علیه السلام به عنوان خلیفه بلا فصل و جانشین خود می‌شود. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله اعلام می‌دارد بجز معلولین و بیماران کسی در مکه نماند و مردم را در کنار برکه غدیر فرامی‌خوانند. سلمان و مقداد و ابوذر و عمار محیط را آماده می‌کنند. منبری آماده شده و پیامبر صلی الله علیه و آله پس از اقامه نماز خطبه مفصل غدیر را ایراد می‌فرمایند. که همه آن خطبه را علمای شیعه^۱ و بخش‌های مهمی از آن را کتاب‌های معتبر اهل سنت آورده‌اند؛ در این خطبه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به آیات زیادی از قرآن که در شأن حضرت علی علیه السلام و امامان بعد از او نازل شده تصریح می‌فرمایند! مطالب این خطبه مجموعه‌ای از امتیازات و ویژگی‌ها و شایستگی‌های اهل بیت علیهم السلام است که آن حضرت طی بیست و سه سال در فرصت‌های مختلف آن‌ها را بیان فرموده بودند و همه فرازهای این خطبه

۱. احتجاج طبرسی: ۶۶/۱؛ الصراط المستقیم: ۳۰۱/۱؛ و...

ده‌ها سند در کتاب‌های شیعه و سنی دارند هرچند همه خطبه را یکجا نقل نکرده باشند.^۱ این خطبه و ماجراهای قبل و بعد از آن را علامه امینی جزء خبرهایی میداند که اسناد و راویان و مدارکش قابل شمارش نیست! و صدها شاعر را نام می‌برد و سروده‌های آنان را عنوان می‌کند که کل این ماجرا را به صورت شعر و متون ادبی زیبا در آورده‌اند! آنگاه پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در بین خطبه از مردم بر ولایت امیرالمؤمنین عَلَيْهِ السَّلَامُ اقرار می‌گیرند و سپس یک به یک پیشوایان از اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَامُ تا امام زمان عَجَّلَ اللهُ تَعَالَى فَرَجَهُ الشَّرِيفَ را معرفی می‌کنند و در مدت سه روز مردم را وادار می‌کند تا با حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَامُ به عنوان امیرالمؤمنین بیعت کنند. حتی زنان، با گذاشتن دست خود در داخل طشتِ آبی که دست مبارک حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَامُ در سوی دیگر آن قرار دارد بیعت می‌کنند. و به آن حضرت به عنوان امیرالمؤمنین سلام داده تبریک می‌گویند!

نکات روایت غدیر

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در غدیر چهار مرتبه به چهار سمت روی آورده و با صدای بلند فرمودند: آیا من بر شما ولایت ندارم؟ آیا من صاحب اختیار شما نیستم؟ (اشاره به آیه شریفه «الَّتِي أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ»^۲ پیامبر بر مؤمنان از خودشان سزاوارتر است.) همگان گفتند: آری تو بر ما ولایت

۱. به کتاب نورالأمیر مراجعه کنید.

۲. سوره احزاب: آیه ۶.

داری و صاحب اختیار ما هستی! آن‌گاه پیامبر ﷺ دست حضرت علی عَلِيٍّ را گرفته، بلند کرد و فرمود:

مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ؛ هر کس من از طرف

خدا مولای او هستم، این علی مولای اوست.

و چون پیامبر اکرم ﷺ مولای جن و انس و ملائکه هستند، امیرالمؤمنین عَلِيٍّ نیز مولای همه هستند. در نتیجه پذیرفتن ولایت امیرالمؤمنین عَلِيٍّ پذیرش امر خدا و رسول خداست. و خداوند در قرآن فرموده است:

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا

أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ؛ وقتی خدا و رسولش

حکمی صادر کردند، دیگر هیچ مرد و زن با

ایمانی اختیار ندارند که در آن مورد حکم دیگری

انتخاب نمایند.^۱

بنابراین، وقتی خدا و رسولش حکم کرده و حضرت

علی عَلِيٍّ را به عنوان ولی و خلیفه معین کرده‌اند، دیگر

مردم در این زمینه اختیاری ندارند و نمی‌توانند کسی را خود

انتخاب نمایند و اگر حکم خدا را نپذیرند در گمراهی آشکار

قرار گرفته‌اند. در سوره مائده در پایان آیات ۴۴ و ۴۵ و ۴۷

می‌فرماید: «وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ»^{۴۴}

وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ»^{۴۵} و مَنْ لَمْ يَحْكَمْ

بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ»^{۴۷} یعنی هر کس حکم نکند

به آنچه خدا نازل فرموده، کافر است، ظالم است و فاسق!!

پیوسته در طول تاریخ امیرالمؤمنین و ائمه طاهرین علیهم السلام به حدیث و واقعه غدیر استناد می‌کردند و آن را شاهد بر حقانیت خود می‌آوردند^۱ و وقتی از حضرت زهرا علیها السلام در مورد ولایت علی علیه السلام پرسیدند او با تعجب فرمود: آیا غدیر خم را فراموش کرده‌اید؟ «وَأَعَجَبَا أَنْسِيْتُمْ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ»^۲ در کتاب شریف الغدیر نشانه‌های زیادی از مجموعه این واقعه و سخنان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نقل فرموده که همگی دلالت این حدیث و واقعه را بر ولایت علی علیه السلام و امامان بعد از او را می‌رسانند.

علامه امینی رحمته الله علیه با مطالعه ده هزار کتاب از کتاب‌های شیعه و سنی، و نوشتن کتاب شریف الغدیر که نیمی از مجلدات آن هنوز چاپ نشده است و با استناد به آیات قرآن و روایات فراوان و شواهد تاریخی مورد اعتماد و صدها شاهد دیگر ثابت کرده‌اند که واقعه و حدیث غدیر به طور قطع و روشن بر امامت، وصایت، ولایت و خلافت بلافصل علی علیه السلام و امامت امامان پس از او دلالت کامل دارد و جای هیچ عذر و بهانه‌ای برای احدی نیست.

امیرالمؤمنین می‌فرماید: وَلَا عَلِمْتُ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَرَكَ يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ لِأَحَدٍ حُجَّةً وَلَا لِقَائِلٍ مَقَالاً... یعنی گمان ندارم که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم روز غدیر خم برای کسی حجّتی باقی گذاشته باشد و یا برای گوینده‌ای جای سخنی^۳!

۱. تفسیر فرات کوفی: ۵۶؛ اصول کافی: ۲۸۹/۱ و ۱۳/۲.

۲. عوالم: ج ۱۱، ص ۲۲۸.

۳. احتجاج طبرسی: ج ۱، ص ۷۴.

غدير و اکمال دين

يکي ديگر از آياتي که در جريان نصب اميرالمؤمنين عليه السلام به عنوان خليفه بلا فصل رسول خدا صلى الله عليه وآله نازل شد، «آيه اکمال» است. در سوره مبارکه مائده آيه ۳ مي فرمايد:

«الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَ
اِحْسُونِ الْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ اَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي وَ رَضِيْتُ لَكُمْ الْاِسْلَامَ دِينًا؛ امروز كافران از
(شکستن) دين شما نا اميد شده اند بنا بر اين، از
آنان مترسيد و از من بترسيد. امروز دينتان را براي
شما کامل، و نعمتم را براي شما تمام کردم، و
اسلام را براي تان دين پسنديده قرار دادم.

پس از موفقيت رسول خدا صلى الله عليه وآله در اعلان و نصب رسمي ولايت و جانشيني اميرالمؤمنين عليه السلام و بيعت عمومي با ايشان، آيه اکمال توسط جبرئيل نازل شد. در اين هنگام بود که پيامبر اکرم صلى الله عليه وآله فرمودند:

الله اكبر! الله اكبر! على اكمل الدين و اتمام النعمة و
رضي الرب برسالي و ولاية علي بن ابي طالب بعدي؛
خدا بزرگ تر از آن است که وصف شود. (همان

خدای بزرگی) که دین خود را کامل ساخت و نعمت خویش را بر ما تمام کرد و به رسالت من و ولایت علی بن ابی طالب پس از من راضی و خشنود گردید.^۱ این آیه شریفه به اعتراف همه مفسرین شیعه و جمع قابل توجهی از مفسرین اهل سنت در واقعه غدیر خم نازل شده و پس از ابلاغ ولایت حضرت علی علیه السلام و یازده فرزندش توسط پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله اعلان گردید؛ طبیعی است که تنها با روشن شدن امر ولایت و امامت است که برای همیشه دشمنان از این که بتوانند دین اسلام را از بین ببرند نا امید می شوند و دین کامل می گردد، و نعمت بر امت تمام می شود. یعنی بزرگ ترین نعمت به امت داده شد و اینک آن دین پسندیده خدا به نقطه اوج خود رسیده و از خطر تحریف برای همیشه بیمه شده است.

مفهوم و معنای این آیه جز با روز غدیر با هیچ روز دیگری از روزهای رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مطابقت ندارد. علامه امینی در کتاب شریف «الغدیر»، جلد ۱، صفحه ۲۱۴، بیش از سی سند از کتاب های تفسیر و حدیث اهل سنت برای این مطلب ذکر کرده است که آنان نیز نقل کرده و پذیرفته اند که این آیه شریفه در واقعه غدیر خم و پس از خطبه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نازل شده است.

لازم به ذکر است که تعداد زیادی از آیات مهم قرآن در

۱. شواهد التنزیل: ۲۰۱/۱؛ مناقب: ۲۳/۳.

مورد ولایت امیرالمومنین علیه السلام و فرزندان ایشان نازل و تفسیر شده و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در ۴۰ جای خطبه غدیرشان به دهها آیه از آن آیات قرآن استناد فرموده اند!

البته به یک حساب یک سوّم آیات قرآن در وصف اهل بیت پیامبر علیهم السلام نازل شده و یک سوّم آن هم در سرزنش دشمنان اهل بیت علیهم السلام و یک سوّم هم در بیان احکام و عبرت هاست.^۱

به گفته حاکم حسکانی عالم سنّی دویست و ده آیه از آیات مهمّ قرآن در وصف اهل بیت پیامبر علیهم السلام است.^۲

و فرموده پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: هیچ آیه رضایت و خشنودی از طرف خدا نازل نشد مگر اینکه در شأن علی علیه السلام می باشد، و هر جای قرآن مؤمنین را خدا ستوده اوّلین مقصودش علی علیه السلام است، و هر آیه مدحی که نازل شده مقصود اصلی علی علیه السلام است، و این از ویژگی های منحصر به فرد اوست.^۳ تعدادی از این آیات در سفر حجّی که ولایت ابلاغ شد نازل شده است و تعدادی از آنها مانند سوره نصر برای بار دوّم در سرزمین منی نازل شده اند و بعضی از محققین بیش از سیصد آیه را یافته و تحقیق کرده اند که همه در مورد واقعه غدیر است.^۴

۱. تفسیر صافی، ج ۱، مقدّمه سوّم ص ۲۴.

۲. شواهد التنزیل، ج ۱ و ۲.

۳. خطبه غدیریه پیامبر صلی الله علیه و آله.

۴. به کتاب غدیر در قرآن، قرآن در غدیر، نوشته محمد باقر انصاری، مراجعه کنید.

| ۱۳ |

بیعت گرفتن از مردم

استمرار امامت از غدیر تا ظهور!

با انتصاب الهی امیرالمؤمنین علی علیه السلام در روز ۱۸ ذی الحجه به امامت، رسول خدا صلی الله علیه و آله خطبه‌ای مفصل ایراد نموده و استمرار خط امامت از غدیر تا ظهور را ترسیم نموده و خواستار بیعت، تبعیت و پیروی عموم مسلمین از این صراط مستقیم شدند و ضمن ایراد خطبه فرمودند:

مَعَاشِرَ النَّاسِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَبَايِعُوا عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَ
الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ وَالْأَئِمَّةَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ كَلِمَةً طَيِّبَةً
بَاقِيَةً...؛ ای مردم! از خدا بترسید و با تقوا باشید
و با علی علیه السلام به عنوان امیرالمؤمنین و امام حسن
و حسین و دیگران ائمه اطهار علیهم السلام که کلام پاک و
پایدار خدایند بیعت کنید.

رسول خدا صلی الله علیه و آله با معرفی شخصیت بی نظیر علی بن ابی طالب علیه السلام به عنوان خلیفه بلا فصل و جانشین حقیقی خود، و نشان دادن خط سیر امامت تا افق مهدویت با معرفی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و اجدادش علیهم السلام خط امامت را از ابتدا تا انتها ترسیم نمودند.

فرمود: ای مردم! من پیامبر خدا و علی وصی من است. بدانید و آگاه باشید! آخرین امام از خاندان ما همان «قائم

و مهدی» است. او یاور دین خداست. او انتقام گیرنده از ستمکاران است. او گشاینده دژهای استوار و ویرانگر قلعه‌های مستحکم است. او نابود کننده تمام مشرکین است. او منتقم خون‌های به ناحق ریخته شده اولیای خداست. او پشتیبان دین خداست. او کشتیان اقیانوس بی‌پایان علوم و معارف است. او نمایانگر هر شخصیت ارجمند است. او برگزیده خداست. او وارث همه دانش‌هاست و احاطه به همه آن‌ها دارد. او خبردهنده از خدای عزوجل و مراتب ایمان به اوست.

ای مردم! جمعیت شما بیش از آن است که بتوانید به یکباره و با یک دست با من بیعت کنید و پیمان ببندید. اما خدای عزوجل به من فرمان داده تا از زبان شما اقرار بگیرم تا با زبان خود بیعت کنید و به آنچه که در مورد علی علیه السلام و کسانی که بعد از او خواهند آمد اعتراف نمائید، همان امامانی که از نسل من و او هستند و من شما را آگاه ساخته بودم که فرزندان من از نسل او هستند و از شما در مورد آنان پیمان گرفتم. پس همگی به یک صدا بگویید: شنیدیم آنچه را که از جانب خدای خود و پروردگار ما در باره ولایت و امامت علی علیه السلام و امامانی که از نسل او هستند ابلاغ نمودی و به آن راضی و خشنود هستیم و در برابر آن فرمانبرداریم.

اکنون با دل و جان و زبان و دستان با تو بر قبولی ولایت بیعت می‌کنیم و با تو پیمان می‌بندیم که با این اعتقاد زندگی کنیم و با آن بمیریم...!

پس از خطبه، سه روز مردم به تدریج آمدند و با پیامبر صلی الله علیه و آله

و علی علیه السلام بیعت نمودند.

| ۱۴ |

حدیث منزلت

داستان حضرت موسی و هارون علیهم‌السلام در قرآن کریم مکرر به صورت گسترده بیان شده است و تمام زوایای این داستان را خداوند متعال بیان کرده است. پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم خود و حضرت علی علیه‌السلام را تشبیه کرده به حضرت هارون و موسی علیهم‌السلام که به حدیث منزلت معروف شده است زیرا که قصه حضرت علی علیه‌السلام با پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم شباهت‌های زیادی به ماجرای رسالت حضرت موسی و هارون علیهم‌السلام دارد. از جمله این شباهت‌ها جایگاه حضرت هارون علیه‌السلام نسبت به حضرت موسی علیه‌السلام است.

یکی از فرصت‌هایی که پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم حدیث منزلت را بیان فرمودند، هنگامی بود که لشکر اسلام از مدینه به سمت تبوک حرکت می‌کرد و پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم حضرت علی علیه‌السلام را به عنوان جانشین خود، در مدینه قرار داد. در این هنگام منافقین شروع به شایعه پراکنی کردند که پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم چون علی علیه‌السلام را دوست نداشته او را با خود به تبوک نبرده است!

حضرت علی علیه السلام خود را به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله رسانده عرضه داشت منافقین این گونه شایعه کرده اند!؟ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «الْأَرْضُ أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى إِلَّا أَنَّهُ لَيْسَ بَعْدِي نَبِيٌّ»: «ای علی، آیا خشنود نیستی که تو برای من مانند هارون برای موسی هستی و فقط سمت نبوت نداری؟» یعنی تو برادر و وزیر و شریک من هستی و در مدینه به جای من باید کار مرا انجام دهی تا از این سفر برگردم! همچنین پیامبر صلی الله علیه و آله در روز غدیر خم، در ضمن خطبه غدیر، این حدیث را تکرار نموده و این گونه فرمودند:

إِنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام أَخِي، وَوَصِيِّي، وَخَلِيفَتِي،
وَالْإِمَامُ مِنْ بَعْدِي، الَّذِي مَحَلُّهُ مِنِّي مَحَلُّ هَارُونَ مِنْ
مُوسَى، إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي، وَهُوَ وَلِيُّكُمْ بَعْدَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ؛
علی بن ابی طالب، برادر و وصی و جانشین من
و [نیز] امام پس از من است؛ او کسی است که
جایگاهش نزد من، همچون جایگاه هارون برای
موسی علیه السلام است، جز آن که پیامبری پس از من
نیست (یعنی او فقط سمت نبوت ندارد). اما
صاحب اختیار و سرپرست شما پس از خدا و
پیامبر خدا است.

یعنی اینک اوست همدست و وزیر من در انجام امر
رسالت و پس از من اوست که به جای من امر هدایت و
سرپرستی امت را به عهده می گیرد.

نکات:

حضرت موسیٰ عَلَيْهِ السَّلَام هارون عَلَيْهِ السَّلَام را به عنوان برادر و جانشین و وزیر خود در امر رسالت معرفی کرد. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نیز از روز اول ابلاغ رسالت خود حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام را به جانشینی و وزارت معرفی فرمودند که «يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ هَذَا أَخِي وَوَارِثِي وَوَصِيِّي وَوَزِيرِي وَخَلِيفَتِي فِيكُمْ بَعْدِي...»؛ «ای فرزندان عبدالمطلب همه بدانید این علی برادر و وارث و وصی و وزیر و خلیفه پس از من است در بین شما.» همانطور که برادری و وزارت حضرت هارون عَلَيْهِ السَّلَام به درخواست و دعای حضرت موسیٰ عَلَيْهِ السَّلَام از طرف خدای متعال انجام گرفت در مورد حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام هم مطلب از همین قرار است که به دعای پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و به امر خدا انجام گرفته است! ^۱ و در موارد زیادی او را برادر خویش در دنیا و آخرت خواندند و پیوسته می فرمودند: «يَا عَلِيُّ أَنْتَ أَخِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ» ^۲. ای علی [جان] تو در دنیا و آخرت برادر منی!

۱. علل الشرایع: ج ۱، ص ۱۷۰.

۲. کشف الغمة: ج ۱، ص ۳۸۴.

۳. تفسیر فخر رازی: ج ۱۱، ص ۲۵.

آمدن عذاب الہی بر منکر غدیر

پس از مراسم بیعت گرفتن از مردم برای امیرالمؤمنین علیہ السلام در غدیر خم باز هم پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم فضائل امیرالمؤمنین علیہ السلام را بیان می فرمودند تا این که بعضی از منافقین برآشفته شدند. در این میان حارث بن نعمان فہری با پیامبر درستی کرد و گفت: وقتی تو رسول اللہ باشی و علی جانشین تو و فاطمہ دخترت بہترین زنان عالم و حسن و حسین سید جوانان اہل قریش، پس برای قریش چیزی باقی نگذاشته ای!

پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند: این کار را خدا کردہ نہ من! حارث گفت: آیا این کار امروزہم از طرف خدا بود، یا از طرف خودت؟

پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم قسم خوردند و فرمودند: ہمہ این ہا از طرف خداست. در جواب، حارث سخنان کفرآمیزی گفت و پیامبر صلی اللہ علیہ وسلم او را بہ تقوا و توبہ دعوت کردند، اما حارث سررا بہ سوی آسمان بلند کرد و گفت: خدایا، اگر محمد راست می گوید، سنگی بر ما بیار و اگر دروغ می گوید، عذابی براو نازل کن!

پیامبر ﷺ فرمودند: یا توبه کن، یا از پیش ما برو. گفت: راه سومی هم هست و آن این که در امر خلافت برای قریش سهم و نصیبی قرار بدهی.

پیامبر ﷺ فرمودند: این کار دست من نیست. حارث هم گفت: توبه نمی‌کنم، ولی از حضور تومی‌روم! حارث برخاست و رفت. وقتی از پیامبر ﷺ دور شد، پرنده‌ای در آسمان ظاهر شد و سنگ ریزه‌ای بر سر او رها کرد که سرش را سوراخ و از انتهای بدنش خارج شد و ابرسیاهی در آسمان برقی زد و بدن او را سوزاند آنگاه این آیه نازل شد:

سَأَلْ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ مِّنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ؛ درخواست کننده‌ای عذابی را که واقع شدنی است درخواست کرد. آن عذاب که ویژه کافران است و بازدارنده‌ای ندارد و از طرف خدایی است که صاحب آسمان‌ها (و درجات) است! مرحوم علامه امینی در کتاب شریف الغدیر این واقعه و مناسبت نازل شدن این آیات را از ۳۰ سند از کتابهای تفسیری اهل سنت نقل کرده است.^۲

این جریان به روشنی بیان می‌کند که امامت امری انتصابی و از طرف خداست؛ مردم و حتی وجود مقدس پیامبر ﷺ در آن نقشی ندارند. گویا که پیامبر خدا ﷺ هر چه می‌گوید از طرف خداست به همین خاطر قرآن می‌فرماید:

۱. سوره معارج: آیه ۱.

۲. الغدیر: ۱/۲۳۲.

مَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا؛ هر چه پیامبر دستور می دهد قبول کنید و از آنچه نهی می کند پرهیزید.^۱

همچنین می فرماید:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ.^۲

یعنی پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ از روی هوای نفسش چیزی نمی گوید. هر چه بگوید از طرف خداست و بر او وحی شده است. یعنی همه گفتار و کردار و احوالات آن حضرت تحت امر خداست و او پیام آوری صادق و امین است و خود نیز تسلیم امر خداست! و اُمَّت باید تسلیم او باشند.

و در آیه شریفه «فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا»^۳ می فرماید «نه! به پروردگارت سوگند، (اینها) ایمان نمی آورند تا در مورد آنچه میانشان ستیز رخ داده است تو را داور قرار دهند سپس از داوری تو حتی در دل هم اعتراضی نداشته باشند و تسلیم کامل تو باشند!!

در نتیجه کسی مؤمن محسوب می شود که تسلیم کامل امر رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ باشد خصوصاً در مهم ترین دستور او که از اول رسالت تا آخرین لحظات عمر، به آن سفارش فرموده اند! که البتّه آن امر ولایت و امامت امیرالمومنین و پیشوایان معصوم از نسل اوست.

۱. سوره حشر: آیه ۷.

۲. سوره نجم: آیه ۳.

۳. سوره نساء: آیه ۶۵.

آداب مهم روز عید غدیر خم

۱- یکی از سنت‌هایی که باید در عید غدیر احیا شود، نماز عید غدیر است. شایسته است همان‌گونه که مؤمنین نماز عید فطر و قربان را به جا می‌آورند، نماز عید غدیر را اقامه کنند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در عید غدیر خم ابتدا نماز خواندند و سپس به پا خواسته خطبه‌ای ایراد فرمودند.

علما و مراجع گذشته شیعه مانند: شیخ مفید، شیخ طوسی، علامه حلی، محقق کرکی، شهید ثانی، مقدس اردبیلی، حاج آقا رضا همدانی و... و عده‌ای از مراجع فعلی آن نماز را به عنوان یک سنت ارزشمند نبوی نام برده‌اند و برخی از فقهاء حکم به جواز انجام آن رجاءً به صورت جماعت داده‌اند. نماز عید غدیر دو رکعت است و پیش از ظهر اقامه می‌شود؛ به این صورت که در رکعت اول بعد از حمد سوره قدر و در رکعت دوم بعد از حمد سوره توحید خوانده می‌شود و بعد از سلام نماز به سجده می‌رویم و صد مرتبه «شُکراً لله» می‌گوییم. بعد از آن سر از سجده برداشته می‌گوییم: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدُ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَأَنْتَ وَاحِدٌ أَحَدٌ

صمدٌ لم یلد ولم یولد ولم یکن له کفواً احدٌ». و باز به سجده رفته و صد مرتبه «الحمدُ لله» و صد مرتبه «شکراً لله» می‌گوییم. در ثواب این نماز آمده است: کسی که این نماز را بخواند، مانند کسی است که در غدیر خم با پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بیعت کرده، و ولایت علی علیه السلام را پذیرفته باشد، و در درجهٔ صادقین خواهد بود....

۲- بقیهٔ آداب روز عید غدیر به طور خلاصه عبارت‌اند از: روزه گرفتن که برابر با صد حج و عمره است و امام صادق علیه السلام فرمود: روزهٔ روز غدیر معادل شصت ماه روزه داری است.^۱ غسل کردن، عقد برادری خواندن با برادران دینی و رفتن به زیارت آن‌ها، لباس نو پوشیدن، هدیه دادن، به چهرهٔ دیگران لبخند زدن، تبریک گفتن و بسیار صلوات فرستادن، و از همه مهم‌تر زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام از دور و نزدیک، و گفتن جملهٔ «الحمدُ لله الَّذی جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّکِینَ بِوَلَایَةِ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ وَالْأَئِمَّةِ علیهم السلام» در هنگام دید و بازدید دوستان اهل بیت با یکدیگر است.

۳- یکی دیگر از مهم‌ترین سنت‌هایی که لازم است روز عید غدیر احیا شود، سنت اطعام و افطار روز غدیر است. در روایات آمده است: هرکس یک نفر را در این روز اطعام کند، مانند آن است که تمام انبیاء و اولیاء را اطعام نموده و صدها هزار نفر را پذیرایی کرده است.^۲ قطعاً برپایی مجالس

۱. اصول کافی: ج ۴، ص ۱۴۸

۲. مفاتیح الجنان: آداب روز عید غدیر.

غدیر و رعایت این آداب مصداق کامل احیاء امر ولایت است. امام صادق علیه السلام در حق کسانی که به این امور توجه دارند دستان مبارکشان را بلند نموده و دعا کردند: «رَحِمَ اللهُ مَنْ أَحْيَا أَمْرَنَا. یعنی خدا رحمت کند هر که امر ما را زنده کند»^۱

۴- با چنین کارهایی که خود اهل بیت علیهم السلام دستور داده اند می توان بخشی از مظلومیت غدیر و صاحب غدیر را جبران کرد. در گذشته علماء شیعه و شیعیان وفادار، روز عید غدیر اقدام به برپایی اجتماعات و راه اندازی کاروانهایی با نام کاروان غدیر می نمودند که تاثیر زیادی در بلند کردن آوازه پیام غدیر و احیاء امر ولایت داشت از جمله زمان شیخ مفید رحمته الله توسط ایشان و دیگران و تا سال ۴۰۲ هجری تداوم داشته^۲! مسلماً؛ برگزاری مراسم همگانی، آن هم در ملاء عام، می تواند پیام حیات بخش غدیر را جهانی کند و نگذارد به فراموشی سپرده شود!

الحمد لله در این سالهای اخیر در بسیاری از شهرهای ایران بالاخص در شهر مقدس قم با حضور بعضی از مراجع تقلید، علماء، توده مردم کاروان های شادی امامت و ولایت در روز غدیر خم براه افتاده و این کار زیبا و شایسته قوت گرفته است. آنها با خواندن خطبه غدیریه و زیارت امیرالمومنین علیه السلام و بیان فضائل آن حضرت در غالب شعر

۱. الاختصاص، ص ۲۹.

۲. الکامل فی التاریخ، ج ۸، ص ۵۵۰- تألیف ابن اثیر

و سرود و نشر و ذکر دسته جمعی یا علی عَلَيْهِ السَّلَامُ و و جلوه و شکوهی متفاوت به مراسم داده اند باید مانند عاشورا و اربعین، روز غدیر را نیز با برپایی اجتماعات، مجالس و مراسم جشن و سرور مناسب همگانی و جهانی کنیم.

مسئولین هیئت‌ها و ائمه جمعه و جماعات و سازمان‌های فرهنگی و تبلیغی کشور می‌توانند مردم را برای برپایی مجالس ایام غدیر و بیرون آوردن کاروان‌های غدیر در روز عید غدیر این سنت ارزشمند را احیاء کنند و به مراسم حیات بخش ایام غدیریه رونق بیشتری ببخشند و همگان مشمول دعا‌های پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بشوند که فرمود: **اللهم وال من والاه... وانصر من نصره... جهت تبیین مبانی روایی و اجتماعی کاروان غدیر بحث جامعی در پایان کتاب طرح گشته است.**

| ۱۷ |

عید ادیان آسمانی

عید غدیر، در روایات به عنوان «عید الله الاکبر»، یعنی بزرگ‌ترین عید خدا معرفی شده است. و احادیث زیادی حاکی از آن است که تمام انبیا عَلَيْهِمُ السَّلَامُ در هجده ذی الحجه وصی خود را معرفی می‌کردند و از طرف خدای متعال مأمور بودند تا آن روز را عید بگیرند. بنابراین، عید غدیر فقط عید مسلمانان نیست، بلکه عید تمام پیروان ادیان آسمانی است و همه باید این روز را جشن بگیرند و آن را گرمی بدانند. همه انبیاء به جانشینان خود دستور می‌دادند که هجده ذی الحجه را عید گرفته و به احترامش روزه بگیرند. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: عید غدیر بالاترین عیدهای امت من است.

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمودند: خداوند هیچ پیامبری را نفرستاده، مگر این‌که این روز را [به امر خدا] عید گرفته و حرمت آن را نگه داشته است.

امام رضا عَلَيْهِ السَّلَامُ فرمودند: روز غدیر روز عید اهل بیت پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ است. هرکس این روز را عید بگیرد، خداوند مالش را زیاد می‌کند.

در این روز حضرت موسی علیه السلام، هارون علیه السلام را به عنوان شریک در رسالت برگزید.

در این روز حضرت عیسی علیه السلام جانشینی حضرت شمعون را اعلام کرد.

در این روز حضرت موسی علیه السلام، یوشع بن نون را به عنوان وصی خود تعیین نمود.

در این روز حضرت سلیمان علیه السلام، عاصف بن برخیا را وصی خود قرار داد.

در این روز حضرت آدم علیه السلام خدا را به پنج نور مقدس قسم داد و توبه اش پذیرفته شد.^۱

در این روز آتش بر حضرت ابراهیم علیه السلام سرد شد و نمرودیان شکست خوردند.

در این روز حضرت موسی علیه السلام بر جادوگران فرعون پیروز شد. پیامبر صلی الله علیه و آله در این روز در میان اصحاب خود عقد برادری اجرا نمود و علی علیه السلام را برادر خویش قرار داد.

کشتی حضرت نوح علیه السلام در این روز بر کوه جودی استقرار یافت^۲ و جالب این که، مراسم عید غدیر که در سال دهم هجری سه روز برگزار شد، با روزهای پایانی سال شمسی و عید نوروز نیز مطابق بوده است.

۱. عوالم: ج ۱۵، ص ۲۰۹ تا ۲۲۰.

۲. همان.

سایر مناسبت‌های ۱۸ و ۱۹ ذی الحجّه

آغاز حکومت ظاهری امیرالمومنین علیه السلام

پس از ۲۵ سال که از غدیر خم و اعلام جانمایی امیرالمومنین علیه السلام گذشت، اکنون در ۱۸ ذی الحجّه سال ۳۵ هجری مردم خسته از بی عدالتی و ظلم و تحریف دین و انحراف مسلمین، به خانه امیرالمومنین علیه السلام پناه آوردند و با اصرار فراوان با آن حضرت به عنوان خلیفه رسول الله صلی الله علیه و آله بیعت نمودند و در نتیجه حکومت ظاهری ایشان نیز در این تاریخ آغاز گردیده است.

نجات کشتی نوح علیه السلام و توجه به حدیث سفینه

به نقل تاریخ سرانجام کشتی نوح پس از روزها سیرو سفر بر روی آب روز ۱۸ ذی الحجّه بر کوه جودی^۱ قرار گرفت و تنها هر که درون آن کشتی بود نجات پیدا کرد! بررسی این واقعه و فهمیدن ابعاد آن از این جهت مهم است که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله نیز مکرر فرمودند جایگاه اهل بیت من در میان اُمّت من مانند

۱. کوهی است در اطراف کوفه یا موصل عراق.

کشتی حضرت نوح در امت اوست هرکس به اهل بیت من پیوندد همچون مسافران کشتی حضرت نوح نجات یابد و هرکس تخلف ورزد در دریای گمراهی غرق شود!

ازدواج نور با نور

مطابق برخی روایات روز عقد حضرت صدیقه طاهره و امیرالمومنین علیه السلام در اول ذی الحجه بوده و آغاز زندگی مشترک این دو گوهر هستی روز ۱۹ ذی الحجه بوده است. هرکس به خواستگاری حضرت زهرا علیها السلام می رفت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرمودند: «أَمْرُهَا عَلَى اللَّهِ» امر ازدواج حضرت زهرا به دست خداست.^۲ این خبر همه جا منتشر گردید در سال دوم هجری ناگهان مردم متوجه شدند که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله حضرت زهرا علیها السلام را به همسری علی علیه السلام در آورده است؛ پرسیدند یا رسول الله شما می فرمودید امر ازدواج او به دست خداست؟! پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند آری، وحی آمد که «زَوْجِ النُّورِ بِالنُّورِ» (نور را به زوجیت نور درآور) یعنی امر شدم تا، زهرا علیها السلام را به همسری علی علیه السلام در آورم.^۳

۱. بصائر الدرجات: ج ۱، ص ۲۹۷.

۲. بحار الانوار: ج ۴۳، ص ۱۴۵.

۳. همان: ص ۱۲۳.

ميلاد امام موسی بن جعفر علیه السلام

عده‌ای از مورخین و محدثین ولادت با سعادت امام موسی بن جعفر علیه السلام را در ماه ذی الحجه در «أَبواء» می‌دانند که منزلی است در بین مکه و مدینه^۱ نه هفتم صفر! و سال‌هاست در هفتم صفر (که برخی آن را میلاد آن حضرت می‌گیرند) حوزه‌های علمیه مجلس سوگواری برای امام حسن مجتبی علیه السلام برگزار می‌کنند و آن روز را روز شهادت می‌دانند حتی حرم مطهر خود امام موسی بن جعفر علیه السلام به همین عنوان سیاه پوش می‌شود. علاوه ماه صفر ماه سوگواری‌های پی در پی اهل بیت علیهم السلام و ایام اسارت اهل و عیال امام حسین علیه السلام است و فرصت مناسبی برای شادی نیست تا ما بعنوان ولادت در هفتم صفر مراسم جشنی برپا کنیم. در این مورد شواهد تاریخی و حدیثی وجود دارد از جمله:

ابوبصیر می‌گوید: با امام صادق علیه السلام از سفر حج بر می‌گشتیم، در بین راه در منزلی به نام «أَبواء» امام صادق علیه السلام خبر ولادت فرزندشان امام موسی بن جعفر علیه السلام را اعلان

۱. به جزوه «القول المعترفی مولد الامام موسی بن جعفر علیه السلام» مراجعه کنید.

کرده و اظهار خوشحالی زیادی نمودند. سیره عملی و روش اهل بیت علیهم السلام این بود که پس از تمام شدن اعمال حج در مکه اقامت زیادی نداشتند و زودتر به مدینه باز می‌گشتند. معلوم می‌شود امام صادق علیه السلام آن سال خیلی زود به سمت مدینه حرکت کردند و در بین راه خبر ولادت فرزندشان را اعلان کردند.

روی این حساب در سال‌های اخیر صدا و سیما، تقویم‌ها، و مؤسسات فرهنگی کشور هماهنگ شده و ولادت آن حضرت را بیستم ماه ذی‌الحجّه ثبت کرده‌اند. انشاءالله ماهم با برپایی مجالس جشن و سرور در شب ولادت آن حضرت از هدایای مادی و معنوی آن بزرگوار بهره‌مند شویم و با مهرورزی و ارادت به ایشان مشمول دعاها و خیر آن حضرت باشیم؛ وهفتم صفر را مطابق عدّه‌ای از روایات و قول جمعی از مؤرّخین سالروز شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام بدانیم و انجام وظیفه کنیم.

با سرمایه محبت می‌توان این قطره‌ها را به دریای بی‌کران آن عباد صالح خدا ملحق کرد. «قطره چون واصل به دریا می‌شود، دریا شود.»

| ۲۰ |

نازل شدن آیهٔ اُولی الامر

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ از همه زمینه‌های مساعد برای معرفی حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام استفاده می‌کردند تا حجت برای همگان تمام باشد. در گزارش حدیث بساط وارد شده است که پس از برگشت امیرالمومنین عَلَيْهِ السَّلَام و جمعی از اصحاب از سفر آسمانی که به سوی اصحاب کهف انجام گرفت آیهٔ اولوالامر نازل شد و این اتفاق در روز ۲۱ ذی الحجة الحرام بوده است^۱ خداوند در این آیه می‌فرماید:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ
مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ
كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا^۲
ای اهل ایمان! از خدا اطاعت کنید و [نیز] از
پیامبر و صاحبان امر خودتان [که امامان از اهل
بیت‌اند و مانند پیامبر دارای مقام عصمت
می‌باشند] اطاعت کنید. و هرگاه درباره چیزی

۱. بحار الانوار، ۳۹/ ۱۴۰.

۲. سوره نساء: آیه ۵۹.

نزاع داشتید، اگر به خدا و روز قیامت ایمان دارید
(برای پایان یافتنش) آن را به خدا و پیامبر ارجاع
دهید، این کار برای شما بهتر است و از نظر
عاقبت نیز نیکوتر است.

نکات آیه اولوالامر:

در این آیه خداوند اطاعت پیامبر و اولوالامرا را در ردیف
اطاعت خودش قرار داده است و اطاعت اولوالامرا هم‌تراز با
اطاعت از خدا و رسول خدا قرار داده است و چون این اطاعت
اطاعت مطلق است یعنی همه امت موظفند بی چون و
چرا از اولوالامرا اطاعت کنند! پس باید اولوالامرا مانند رسول
خدا معصوم باشد در نتیجه اولوالامر فقط شامل دوازده
امام از اهل بیت پیامبر علیهم‌السلام می‌شود. که عصمت، علم،
طهارت و کمالات عالیه ایشان نزد همگان ثابت است.
در ادامه آیه اولوالامر می‌فرماید: در صورتی که بین شما
اختلافی ایجاد شد اگر ایمان به خدا و روز قیامت دارید آن را
به خدا و رسول خدا ارجاع دهید! مهمترین مسئله اختلافی
بحث خلافت و امامت پس از پیامبر است و در این مسئله
باید حتماً به خدا و رسولش مراجعه شود و اگر مراجعه شود جز
حقانیت اهل بیت علیهم‌السلام چیز دیگری به دست نخواهد آمد.
از امام صادق علیه‌السلام سوال شد مراد از اولوالامر چه کسانی
هستند؟ آیا هر صاحب علم و مقامی را شامل می‌شود؟ امام

صادق علیه السلام فرمودند خیر بلکه مخصوص ما اهل بیت است.^۱ و همچنین مصادیق اولوالامرا امام رضا علیه السلام مشخص فرموده‌اند، از امیرالمومنین سپس امام حسن و امام حسین علیه السلام تا امام زمان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نام برده است.^۲ پس اینکه بگوییم مراد از اولوالامر در آیهٔ شریفه هر زمامداری است که بر مردم مسلمان حاکم شده باشد به هیچ وجه درست نیست و چنانچه همه دیده و شنیده‌ایم پیوسته زمامداران نه از علم کافی برخوردار بوده‌اند و نه تقوا و عصمت و پاکی داشته‌اند و نمی‌توانند مانند خدا و رسول خدا بر مردم امر و نهی کنند و حکم آنان نافذ و واجب الاطاعه باشد حتی هر دانشمند و یا صحابی پیامبر هم نمی‌تواند چنین ادعا و جایگاهی داشته باشد و قطعاً این مقام علم کامل، عصمت و طهارت مطلق و حق ولایت از طرف خدای متعال می‌خواهد!

و این شرایط هم با هزاران دلیل و شاهد قرآنی، روایی و تاریخی فقط در اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله جمع بوده است و در طی حدود ۲۷۳ سال دوران حضور پیامبر و اهل بیتش علیه السلام در بین مردم و تا شروع دوران غیبت این موضوع برای همه مسلمین دیده و ثابت شده است و مردم پیامبر صلی الله علیه و آله و اهلبیت علیه السلام و آثار آنها را دیدند! همگان انتساب اهلبیت به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، زهد و تقوا و عبادتشان و اعجازها و

۱. تفسیر فرات کوفی: ص ۶۰۱.

۲. کافی: ج ۲، ص ۲۱.

قدرت نمائی‌های آنها و شهادت‌ها و صداقت‌های آنها
بعلاوه علم کامل آنان را نیز دیدند و شنیدند و درک کردند.
البته افراد با انصافی که حق را کتمان نمی‌کنند به
راحتی بر عظمت‌های ایشان اعتراف دارند.^۱

۱. به مجلدات کتاب «قادتنا کیف نعرفهم» تألیف آیه الله میلانی مراجعه کنید.

واقعۀ هَرشِی و توطئهٔ ترور پیامبر ﷺ

پیامبر اکرم ﷺ سه روز پس از غدیر، یعنی شب بیست و دوم ذی‌الحجهٔ به سمت مدینه حرکت کردند. منافقین که آمدن پیامبر اکرم ﷺ را به مدینه برای خود خطرناک می‌دانستند و می‌ترسیدند که مبادا آن حضرت پیام غدیر را در مدینه بازگو کند و راه را بر آنان ببندد، تصمیم گرفتند پیامبر خدا ﷺ را قبل از رسیدن به مدینه به قتل برسانند تا به خیال خود امامت و خلافت را از مسیر خود منحرف سازند. به همین دلیل در کوه‌های «هرشی»، بین راه مکه و مدینه پنهان شده و در مسیری که باید شتر پیامبر ﷺ از آنجا عبور می‌کرد و دارای پرتگاهی بود قرار گرفتند تا در فرصت مناسب نقشهٔ شوم خود را با رم دادن مرکب پیامبر ﷺ و یا حمله به آن حضرت پیاده کنند. جبرئیل عَلَيْهِ السَّلَام نازل شد و به پیامبر ﷺ عرض کرد: چهارده نفر در گردنهٔ هرشی کمین کرده‌اند تا شتر شما را رم بدهند. پیامبر اکرم ﷺ عده‌ای از نزدیکان را خبر کرده و تدابیر امنیتی را اعمال نمودند.

یکی از یاران مهار شتر حضرت را در دست گرفته و به پیش می‌رفت. هنگامی که به گردنه‌های کوه هرشی

رسیدند، منافقین سعی کردند با پرتاب سنگ‌ها و ابزارهای خود شترپیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را رم بدهند که پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نهیب زدند و فرمودند: آرام باش بر تو چیزی نیست. از این رو مرکب آرام گرفت و به راه خود ادامه داد.

آنگاه عمّار و حذیفه شمشیرهای خود را کشیده، به دنبال منافقین رفتند و آنان با مشاهده این شرائط پا به فرار گذاشتند اما در آسمان رعد و برقی زده شد و چهره آن‌ها معلوم گشت و توسط همراهان حضرت شناسایی شدند و حضرت نیز همه آنها را دیدند و شناختند!

وقتی پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وارد مدینه شد و به نماز ایستاد منافقین آمدند و در صف‌های نماز جای گرفتند حضرت پس از نماز رو به نمازگزاران نموده، فرمودند: به خدا قسم شما (منافقین) را می‌شناسم و می‌توانم از بین جمعیت شما را بیرون کشیده گردن بزنم! اما می‌ترسم آیندگان بر من عیب بگیرند که پیامبر اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وقتی کارش سرو سامان پیدا کرد اطرافیان خود را گردن زد!! در نتیجه منافقین سرافکننده گردیده و نزد خدا و رسول و عده‌ای از مؤمنین رسوا شدند و توطئه آن‌ها خنثی شد.

از آن پس اصحاب حذیفه را منافق شناس می‌دانستند، اما پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حذیفه را از افشای منافقین و بردن نام آنان منع کرده بودند!

| ۲۲ |

نازل شدن آیه ولایت

روز ۲۴ ذی الحجه قبل از سال هفتم هجرت، عبدالله بن سلام با تعدادی از اقوامش که همگی قبلاً یهودی بودند و به تازگی مسلمان شده بودند، خدمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله رسیدند. عبدالله به پیامبر صلی الله علیه و آله گفت: ای پیامبر، حضرت موسی علیه السلام وقتی می خواست از دنیا برود، یوشع بن نون را وصی خود قرار داد. شما نیز وصی و جانشین و امام بعد از خودتان را برای ما معرفی فرمایید.

در این هنگام جبرئیل علیه السلام نازل شد و این آیه را خدمت رسول خدا عرضه داشت:

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ
الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ؛ صاحب اختیار
و سرپرست شما (مؤمنین) فقط خدا و رسول خدا
و آن مؤمنانی هستند که نماز را به پا می دارند و در
حال رکوع انفاق می کنند!

پس از دریافت آیه پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: همه به پا خیزید

تا به سمت مسجد حرکت کنیم. وقتی به مسجد رسیدند، دیدند فقیری از مسجد خارج می‌شود. پیامبر ﷺ پرسیدند: آیا در مسجد کسی به تو چیزی داد؟ فقیر گفت: بلی، این انگشتر را یکی از مؤمنین به من داد!

حضرت سؤال کردند: چه کسی آن را به توداد؟ عرض کرد: آن مردی که در حال نماز خواندن است. حضرت سؤال کردند: در چه حالتی بود که انگشتر را به توداد؟ او جواب داد: در حالت رکوع بود. پیامبر اکرم ﷺ تکبیر گفتند و با تکبیر ایشان اهل مسجد تکبیر گفتند. بعد فرمودند: «عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَوَلِيُّكُمْ بَعْدِي» «علی بن ابی طالب پس از من سرپرست و صاحب اختیار شماست»^۱.

نکات:

- ۱- بر طبق این آیه است که پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: «عَلِيٌّ مِنِّي وَأَنَا مِنْ عَلِيٍّ وَهُوَ وَوَلِيُّكُمْ بَعْدِي يَعْنِي عَلِيٌّ مِنْ عَلِيٍّ» است و من از علی و او بعد از من صاحب اختیار شماست^۲.
- ۲- با این آیه خداوند با کلمه «إِنَّمَا» ولایت و سرپرستی خلق را آن زمان، در خودش و رسولش و امیرالمؤمنین ﷺ منحصر کرده است. زیرا نشانه‌هایی که در آیه شریفه آمده تنها با علی ﷺ سازگار است.

۱. وسائل الشیعه: ج ۹، ص ۴۷۹.

۲. مسند احمد حنبل: ج ۵، ص ۱۷۱.

۳- ولایت خدا و رسول خدا ﷺ و امیر مؤمنان علیؑ در این آیه در یک ردیف قرار گرفته است. یعنی ولایت حضرت علیؑ همان ولایت خدا و ولایت رسول خداست.

۴- این آیه نیز خود دلیلی بر عصمت امیر مؤمنان علیؑ است؛ زیرا ولایت مطلقه و سرپرستی همهٔ امت را برای ایشان اثبات می‌کند؛ و تنها از کسی که معصوم است می‌توان به طور کامل مانند پیروی کردن از خدای متعال پیروی کرد.

۵- کلمهٔ «آتما» می‌رساند که انتخاب و انتصاب سرپرست امت فقط از طرف خداست و بدون امر خدا هیچ‌کس بر دیگری ولایتی ندارد. چرا که می‌فرماید: این است و جز این نیست که سرپرست شما مؤمنین فقط خدا و رسول خدا و آن مؤمنانی هستند که در حال رکوع زکات داده‌اند و پیامبر اکرم ﷺ مصداق آن را معرفی فرمودند که علیؑ است!

شیعه و سنی شأن نزول این آیه را در مورد امیرالمؤمنین علیؑ ذکر نموده‌اند^۱. بنابراین، این آیه شریفه نیز دلیل دیگری بر افضلیت، عصمت و ولایت امیرالمؤمنین علیؑ نسبت به دیگران است.

۱. از جملهٔ آنها تفسیر روح المعانی: ج ۶، ص ۱۶۸.

نازل شدن آیه مباحله

یکی از اعیاد مهمّ مسلمانان عید بزرگ مباحله است. در این عید بزرگ، خدای متعال مهم‌ترین آیه‌ای که در افضیلت اهل بیت علیهم‌السلام است را نازل فرمود که به آیه مباحله معروف است.

جریان مباحله این‌گونه بود که در سال نهم هجری، پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به امر خدا، مردم نجران را به اسلام دعوت کردند و آنان را مخیر نمودند که یا مسلمان شوند، یا مالیات بدهند. کشیشان و بزرگان مسیحی نجران با یکدیگر مشورت کردند و هشتاد و هشت نفر از نخبگان خود را برای تحقیق به مدینه فرستادند. آنان می‌گفتند: عیسی پسر خداست؛ چون پدر ندارد. خداوند وحی فرستاد که حضرت آدم علیه‌السلام نه پدر داشت و نه مادر؛ (پس چرا او را فرزند خدا نمی‌دانید؟!). بحث‌های زیادی بین آن‌ها واقع شد و نجرانیان در همه این مباحث شکست خوردند. در آخر پیشنهاد دادند که بیایید مباحله کنیم. یعنی شما به ما و ما به شما نفرین کنیم تا هرکس باطل است، به عذاب الهی گرفتار و رسوا شود!

در این هنگام آیه مباهله نازل شد و این پیشنهاد پذیرفته شد و یک روز برای مباهله معین گردید. قرآن در این باره می‌فرماید:

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ
تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَابْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَ
أَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى
الْكَاذِبِينَ! پس هرکس با تو در باره خدا و دین خدا
بحث کند، بعد از آن که از طرف خدا برای تو علم
حاصل شده، به آن‌ها بگو: بیایید ما فرزندانمان را
و شما هم فرزندانتان را، ما زن‌هایمان و شما هم
زن‌هایتان را، ما خودمان را و شما هم خودتان را
دعوت کنید و سپس مباهله کنیم و لعنت خدا را
بر دروغ‌گویان قرار دهیم!

روز مباهله، یعنی بیست و چهارم ذی‌الحجه،
پیامبر اکرم ﷺ با امیرالمؤمنین و حضرت زهرا و امام حسن
و امام حسین علیهم‌السلام برای مباهله حاضر شدند و نجرانیان
که با جمعیت زیادی آمده بودند متوجه شدند که پیامبر
اکرم ﷺ آن قدر به حقانیت خویش اطمینان دارد که بهترین
و نزدیک‌ترین عزیزان خود را برای مباهله آورده است!
از طرفی چهره‌های نورانی آن وجود مقدس و اهل بیتش
را که مشاهده کردند، به خود لرزیدند؛ و آثار عذاب الهی

را مشاهده کردند و ترسیدند و از مباهله منصرف شدند، عده‌ای از آنان نیز مسلمان شده و بقیه به دادن جزیه و مالیات راضی شدند و این پیروزی بزرگ مسلمانان بر مسیحیان زبان زد خاص و عام گردید.^۱

در این آیه به اعتراف مفسران شیعه و سنی، خدای متعال امام حسن و امام حسین علیهما السلام را فرزندان پیامبر صلی الله علیه و آله معرفی کرده و امیرالمؤمنین علیه السلام را نفس نفیس و جان پاک و شریف پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله معرفی فرموده است. و این فضیلت به فرموده امام رضا علیه السلام بزرگترین فضیلت قرآنی حضرت علی علیه السلام است^۲ و در کتاب‌های اهل سنت هم به عنوان یکی از بزرگترین فضیلت‌های امیرالمؤمنین علی علیه السلام است.^۳ یعنی تمام فضائل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به جز سمت نبوت برای حضرت علی علیه السلام نیز ثابت است! چنانکه خود آن حضرت مکرر به این مطلب تصریح فرموده‌اند!^۴

۱. نورالتقلین: ج ۱، ص ۳۴۸.

۲. الفصول المختاره شیخ مفید رحمته الله، ج ۱، ص ۱۶؛ بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۳۴۰.

۳. تفسیر در المنثور: ج ۲، ص ۶۸.

۴. نهج البلاغه صبحی صالح، ص ۳۰۱، خطبه قاصعه.

حدیث کساء

ماجرای حدیث کساء به طور متفاوت و در چندین مکان تکرار شده است. یک مورد آن بعد از جریان مباحله، یعنی همان سال نهم هجری، اواخر ماه ذی الحجه است که پیامبر و اهل بیت علیهم السلام در زیر جامه‌ای قرار گرفتند و آیه تطهیر نازل شد. مرتبه دیگر در خانه حضرت زهرا علیها السلام تکرار شد که حضرت زهرا علیها السلام می‌فرمایند: روزی پدرم بر من وارد شده و فرمودند: «احساس ضعف می‌کنم. جامه‌ای برایم بیاور.» جامه‌ای آوردم و ایشان خود را پوشانید، درحالی که صورتشان مانند ماه تمام می‌درخشید.

اندکی که گذشت فرزندم حسن علیه السلام آمد و سؤال کرد: بوی خوشی به مشامم می‌رسد. گفتم: بله، بوی جدّ توست. او رفت و به پیامبر صلی الله علیه و آله سلام کرد و کنار ایشان زیر کساء (عباء) قرار گرفت. سپس فرزندم حسین علیه السلام آمد و به همان ترتیب او نیز کنار جدّ خود قرار گرفت.

سپس امیرالمؤمنین علیه السلام آمدند و ایشان نیز به زیر کساء رفت. من نیز اجازه گرفته و کنار آن‌ها زیر کساء نشستم. آن‌گاه پیامبر دو طرف کساء را گرفته و به سمت آسمان اشاره کرده و فرمودند: «خدایا، این‌ها اهل بیت من هستند،

گوشت و خون آن‌ها گوشت و خون من است و...»
 خدای متعال فرمود: ای ملائکه، من هستی را نیافریدم،
 مگر به خاطر محبت این پنج نفر. جبرئیل پرسید: آن‌ها
 چه کسانی هستند؟ خدای متعال فرمود: «هُم فَاطِمَةُ وَ أَبُوهَا
 وَ بَعْلُهَا وَ بَنُوهَا؛ فاطمه است و پدر فاطمه، فاطمه است و
 شوهر فاطمه، فاطمه است و پسران فاطمه.»

جبرئیل از خدا و رسول خدا اجازه گرفت و با افتخار وارد
 کسآء شد و گفت: خداوند می‌فرماید:

إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ
 يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا؛^۱ خدا اراده قطع می‌فرموده که شما
 اهل بیت از هرگونه آلودگی و نقصی به طور کامل
 پاک و مطهر باشید.

و فرمودند: هرکس این داستان را در محفلی بیان
 کند، خداوند رحمت و غفران خود را نازل می‌کند. و اگر
 اندوهگینی در آنجا باشد، اندوه او را برطرف می‌کند و
 حاجات او را برآورده می‌سازد.

سندهای این حدیث، سندهای معتبری است که در
 جای خود به آن پرداخته شده است و علمای شیعه و سنی
 بر آن‌ها اعتماد کرده و پیوسته این حدیث را به گونه‌های
 مختلف نقل کرده‌اند و یاد آوری این حدیث را وسیلهٔ نزول
 رحمت الهی می‌دانند.

مرحوم آیت الله بهالدینی و مرحوم آیت الله بهجت
 پیوسته به قرائت این حدیث سفارش می‌فرمودند.

| ۲۵ |

نازل شدن آیه تطهیر

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مکرر و به مناسبت‌های مختلف آیه تطهیر را برای مردم قرائت کرده‌اند. مفسرین، نزول این آیه را در بیست و چهارم ذی‌الحجه دانسته‌اند. این آیه سند بسیار مهمی در بیان عصمت و عظمت اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام است. خدای متعال در بخشی از آیه ۳۳ سوره احزاب می‌فرماید:

إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمُ تَطْهِيرًا؛ این است و جزاین نیست که خدا، اراده قطعی فرموده که شما اهل بیت از هرگونه آلودگی و نقصی به طور کامل پاک و مطهر باشید. یعنی شما اهل بیت به اراده و خواست قطعی خدا در عالی‌ترین درجه کمال و طهارت قرار داده شده‌اید.

نکات آیه:

۱. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند:
يَا عَلِيُّ هَذِهِ الْآيَةُ نَزَلَتْ فِيكَ وَ فِي سِبْطِي وَ الْأُمَّةِ مِنْ وَدِّدِكَ؛ ای علی، این آیه در باره تو و دونوه من حسن و حسین و پیشوایان از فرزندان تو نازل شده است.

۲. لفظ «یُرید» و «لِیْذْهَب» و «یُطْهَرُکُمْ» همه صیغه مضارع‌اند و دلالت بر استمرار و دوام این اراده و این کمال و این طهارت از جانب خداوند دارند. کلمه «یطهرکم» بر طهارتی مطلق دلالت می‌کند که از حد فکریهای ما بیرون است. یعنی نهائی‌ترین درجه پاکی و طهارت!

۳. این آیه دلالت کاملی بر افضلیت اهل بیت علیهم‌السلام نسبت به دیگران دارد. عصمتی که از این آیه اثبات می‌شود، فوق عصمت دیگر انبیاء و اولیاست؛ زیرا معنایش طهارت کامل از هرگونه آلودگی و نقص است. یعنی اهل بیت علیهم‌السلام در عالی‌ترین حد کمال و طهارت و عصمت قرار داده شده‌اند، و مظهر عصمت و عظمت حضرت حق می‌باشند!

۴. خداوند این کرامت را با علم و حکمت بی‌انتهایش فقط به چهارده معصوم علیهم‌السلام عنایت کرده است و در این زمینه هیچ‌کس با آنها شریک نیست؛ نه ملک مقرب و نه نبی مرسل و نه بنده مؤمنی!

۵. برای آن‌که این آیه شریفه را کسی به نفع دیگران تفسیر و مصادره نکند، پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم دست‌کم شش یا نه ماه هر روز صبح قبل از نماز صبح مقابل در خانه حضرت علی علیه‌السلام و حضرت زهرا علیها‌السلام می‌ایستاد و دستانش را به دو طرف در خانه قرار می‌داد و آیه تطهیر را قرائت می‌کرد و می‌فرمود: «الصَّلَاةَ رَحِمْتُكُمْ اللهُ» (یعنی آماده برپایی نماز شوید، ای خاندان عصمت و طهارت!) تا همه بدانند این آیه شریفه در حق اهل این خانه نازل شده است.

| ۲۶ |

نازل شدن سوره «هل أتى»

در سال ششم هجری، امام حسن و امام حسین علیهما السلام بیمار می‌شوند. پیامبر صلی الله علیه و آله با جمعی از اصحاب از امام حسن و امام حسین علیهما السلام عیادت می‌کنند و به امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرمایند: اگر برای فرزندان نذری کنی، خداوند آن‌ها را شفا خواهد داد.

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: سه روز برای شفای آن‌ها روزه خواهم گرفت. حضرت زهرا علیها السلام نیز همان نذر را نیت کردند. امام حسن و امام حسین علیهما السلام و فضّه خادمه نیز گفتند: ما هم سه روز، روزه خواهیم گرفت. چیزی نگذشت که خداوند آنان را شفا داد و آن‌ها شروع به روزه گرفتن کردند.

حضرت علی علیه السلام از یکی از همسایگان مقداری جو قرض گرفتند و حضرت زهرا علیها السلام با دست خود یک سوم آن جوها را آرد کردند. و آردها را خمیر کرده و پنج قرص نان پخته و برای افطار در سفره قرار دادند.

هنگام افطار مسکینی در خانه رازد و تقاضای کمک کرد. حضرت علی علیه السلام نان خود را به مسکین داد. آنان یکی پس

از دیگری به مولای خود امیرالمومنین علیه السلام اقتداء نموده، نان‌های خود را به مسکین دادند و تنها با آب افطار کردند. روز دهم حضرت زهرا علیها السلام یک سوم دیگر از آردها را خمیر کرده و نان پختند. هنگام افطار یتیمی به در خانه ایشان آمد و تقاضای کمک کرد. حضرات این بار هم ایثار نموده همه نان‌ها را به یتیم دادند و خود با آب افطار کردند.

روز سوم نیز همان اتفاقات تکرار شد و هنگام افطار اسیری آمد و همان تقاضا را داشت و آنان تنها غذای خود یعنی همان نان‌ها را به او دادند و باز با آب افطار نمودند! پس از سه روز روزه‌داری، روز ۲۵ ذی‌الحجّه حضرت علی علیه السلام همراه با امام حسن و امام حسین علیهم السلام در حالی که آنان از گرسنگی می‌لرزیدند، خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله رسیدند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: برای من سخت است که شما را به این حالت ببینم. آنگاه پیامبر با آنان همراه شده به خانه ایشان رفتند و دیدند حضرت زهرا علیها السلام که چشمانش از گرسنگی فرورفته بود در محراب عبادت ایستاده است! پیامبر صلی الله علیه و آله ایشان را مورد محبت قرار دادند. آنگاه جبرئیل نازل شد و به پیامبر اکرم از طرف خدا با داشتن چنین خاندانی تبریک گفت؛ و آیات سوره «دهر» (که نام دیگر آن سوره «انسان» و نام سومش سوره «هل أتى» است) را تقدیم پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نمود و برایش قرائت کرد و آنگاه ظرفی پُر از غذای بهشتی از آسمان برای ایشان آورده شد و آن‌ها

میل کردند! علامه امینی در الغدیر این حدیث را به قول ۳۴ نفر از علمای معروف اهل سنت مستند فرموده است!^۱ خدای متعال در این سوره از اهل بیت علیهم السلام بسیار تجلیل و تعریف نموده و از آنان با عنوان ابرار، یعنی خوبان خدا و عباد الله، یعنی بندگان خالص خدا یاد کرده است و مخالفین ایشان را کافر نامیده و از کار با اخلاص و پرزحمت ایشان بسیار تمجید نموده و همهٔ نعمت‌های بهشتی و مقامات رفیع آن را به اهل بیت علیهم السلام وعده داده است.

همهٔ مفسرین شیعه و جمع زیادی از مفسرین اهل سنت معترف اند که هجده آیهٔ این سورهٔ مبارکه بلکه بیشتر آیات آن در مدینه و دربارهٔ این واقعه و در حق اهل بیت علیهم السلام نازل شده است.^۲ شایسته است در این ایام به شرح و تفسیر این آیات شریفه پرداخته شود انشاء الله.

در این جزوه بنا بر اختصار بوده و لازم است برای دریافت معارف عالیه این مباحث به منابع اصلی مراجعه شود. چرا که ادله حقانیت مکتب اهل بیت علیهم السلام از آیات و روایات و شواهد دیگر واقعا قابل شمارش نیست!

۱. تفسیر عیاشی: ج ۱، ص ۱۷۲؛ الغدیر: ج ۳، ص ۱۰۷ تا ۱۱۱.

۲. به شواهد التنزیل حاکم حسکانی مراجعه شود؛ درالمنثور؛ تفسیر کشاف.

همراه با کاروان غدیر

سالهاست که کاروان‌های شادی غدیر به صورت مردمی و در دسته‌های مختلف و قالب‌های متنوع در روز عید غدیر خم به زیبایی و با شکوه هرچه تمام به حرکت درآمده‌اند. حضور در کاروان‌های غدیری حس و حال بسیار خوبی دارد و یادآور حرکت کاروان حجة البلاغ رسول خدا ﷺ به سمت غدیر خم جهت ابلاغ پیام الهی غدیر به عموم مردم است. این حرکت نمادین در راستای رساندن پیام غدیر با صدای رسا و گویا به عموم جامعه بسیار موثر است زیرا اگر همانند عاشورا و اربعین به صورت همگانی و بین‌المللی برگزار گردد، جامعه اسلامی و جامعه جهانی را از پیام غدیر آگاه و بهره‌مند خواهد ساخت.

بحث در خصوص کاروان‌های غدیر را در سه فصل:
تئوری، عملی و گزارش ادامه می‌دهیم:

فصل اول: مستندات کاروان غدیر

تعدد کاروان‌ها و تنوع سلیقه‌ها

کاروان‌های زیبای غدیری به تناسب فرهنگ‌های مختلف در هر شهر و دیار و کشوری، با ذوق و سلیقه‌های

اشخاص، گروه‌ها و نهادها، به صورت‌های گوناگون و در قالب کاروان‌های وسایل نقلیه از قبیل دسته‌جات بزرگ و کوچک در قالب هیئت‌های مذهبی به سمت حرم‌های مطهر اهل بیت علیهم‌السلام، امامزادگان عظیم‌الشان یا مساجد بزرگ شهر حرکت می‌کنند^۱. و گاه به صورت کاروان‌های دوچرخه‌سواری، موتورسواری، کاروان‌های ماشینی با خودروهای شخصی، تریلرها و کامیون‌های مزین به پرچم‌های غدیر و حتی قافله‌های شتر بسیار زیبا و سنتی با آذین‌های سبز غدیری در سطح شهرهای بزرگ و کوچک حرکت می‌کنند.

جشن و سرور و شادی

از ویژگی‌های این کاروان‌های زیبا، هم خوانی سرودهای مذهبی، مولودی‌ها و ثناخوانی اهل بیت علیهم‌السلام، همراه با ندای زیبای علی ولی الله است که با ایستگاه‌های صلواتی مردمی و خودجوش و پخش شربت، شکلات، شیرینی، پرچم‌های رنگی، بادکنک‌های غدیری ویژه کودکان و ... همراه است و باعث برگزاری با شکوه و با عظمت جشن بزرگ و آسمانی عید غدیر شده و جشن‌های مهم ولایت و امامت را از درون خانه‌ها و مساجد و حسینیه‌ها و جلسات خصوصی به سطح جامعه کشانده و همایش‌های ولایت

۱. کاروان‌های غدیری در روز غدیر خم در عراق، به سمت نجف اشرف، حرم مطهر امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام و در قم از حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه علیها‌السلام به سمت مسجد مقدس جمکران و در شهرهای دیگر به سمت حرم امامزادگان و ... برگزار می‌شود.

وامامت را به نوعی تبدیل به رزمایش ولایت نموده و در سطح وسیع تر و عمومی تر به جامعه منتقل می سازد.

یک هدف با دو محتوا

کاروان های غدیر با ایجاد شور و ترویج شعور به احیاء شعار ولایت پرداخته و با هدف ترویج امامت و ارزش ولایت، همان کارکردهای عاشورا و کاربردهای اربعین را از قالب عزاداری به سمت سرور و شادی ایام ولایت و امامت در غدیر منتقل می سازد و جشن بزرگ آسمانیان را به گوشه ای از زمین منتقل ساخته و فرمایش حضرت امام علی بن موسی الرضا علیه آلاف التحية والثناء را محقق می سازد که فرمودند: «روز غدیر نزد اهل آسمان مشهورتر از اهل زمین است».

سابقه کاروان های شادی غدیر

اگر بخواهیم به سابقه این حرکت زیبا برگردیم باید به سراغ آثار حدیثی اهل بیت علیهم السلام و کتب تاریخی قرن های گذشته رفته و آن را مرور نماییم.

از خاک تا افلاک

با مراجعه به ثقلین که هدایت گربشریت تا قیام قیامت هستند، متوجه این موضوع بس شگفت آور می شویم که «تجمع حول محور امامت و ولایت»، از عالم ملائک آغاز و به عالم ذر منتقل، سپس در نشئه ی طبیعت خاکی محقق

شده و در امتداد تاریخ بشریت از غدیر خم تا به امروز و از این روز تا ظهور صاحب غدیر حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف و از آن پس نیز تا قیامت و صحرای محشر در کنار میزان الاعمال ادامه پیدا خواهد کرد. آن چه مهم است وظیفه مهم و اساسی امروز ماست تا این اصل دین را به درستی شناخته و ترویج نماییم.

عالم ذر، نخستین تجمع حول محور ولایت

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ^۱.

و یاد کن هنگامی که پروردگارت از صلب بنی آدم نسلشان را پدید آورد، و آنان را بر خودشان گواه گرفت و فرمود: آیا من پروردگار شما نیستم؟ گفتند: آری، گواهی دادیم. تا روز قیامت نگویید: ما از این حقیقت آشکار و روشن بی خبر بودیم.

حقیقت عالم ذر

در ذیل آیه فوق، روایات متعددی درباره عالم ذر از لسان شریف حضرات معصومین علیهم السلام وارد شده است که تفاسیر مختلف و کتب روایی متعدد از شیعه و سنی آن را مطرح نموده اند که به عنوان نمونه به برخی از این روایات اشاره می شود:

اقرار به توحید و نبوت و ولایت

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالَ أَخْرَجَ اللَّهُ مِنْ ظَهْرِ آدَمَ ذُرِّيَّتَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كَالذَّرِّ فَعَرَفَهُمْ نَفْسَهُ وَلَوْلَا ذَلِكَ لَمْ يَعْرِفْ أَحَدٌ رَبَّهُ وَقَالَ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَإِنَّ هَذَا مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلِيٌّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ.^۱

عبد الرحمن بن کثیر از حضرت صادق علیه السلام نقل کرد درباره تفسیر آیه «وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ»؛ آن حضرت فرمودند: خداوند ذریه آدم را تا روز قیامت از نهادش به خارج کرد صورت ذره و خود را به آنها معرفی نمود. اگر چنین نبود احدی خدای رانمی شناخت! سپس فرمود: «أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ»؛ مگر من پروردگار شما نیستم؟» گفتند: چرا! و محمد رسول خدا صلی الله علیه و آله و علی علیه السلام امیر مؤمنان است.

فلسفه اعتراف

قَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فِي قَوْلِهِ تَعَالَىٰ وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ الْآيَةَ كَانَ الْمِيثَاقَ مَأْخُودًا عَلَيْهِمْ لِلَّهِ بِالرُّبُوبِيَّةِ وَ لِرَسُولِهِ بِالنَّبُوءَةِ وَ لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْأَئِمَّةِ بِالْإِمَامَةِ فَقَالَ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ وَ مُحَمَّدٌ نَبِيِّكُمْ وَ عَلِيٌّ إِمَامَكُمْ وَ الْأَئِمَّةُ الْهَادُونَ أَمَّتَكُمْ فَقَالُوا بَلَىٰ فَقَالَ اللَّهُ لِيَلَّا تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ.^۲

۱. بصائر الدرجات في فضائل آل محمد صلى الله عليهم، ج ۱، ص ۷۲.

۲. بحار الأنوار، ج ۲۶، ص ۲۶۸.

حضرت امام صادق علیه السلام درباره آیه «أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ» فرمودند: این پیمان عبارت بود از اقرار به ربوبیت برای خدا و نبوت برای رسول خویش و امامت برای امیرالمؤمنین و ائمه علیهم السلام. سپس فرمود: آیا من خدای شما نیستم و محمد پیامبرتان و علی امامتان و امامان راهنما ائمه شما نیستند؟ گفتند: چرا! آنگاه فرمود: اقرار گرفتم تا روز قیامت مدعی نشوید که ما از این مطلب غافل بودیم.

ملقب شدن به امیرالمؤمنین در عالم ذر

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: لَوْ أَنَّ الْجُهَّالَ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَعْرِفُونَ مَتَى سُمِّيَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَمْ يُنْكِرُوا أَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حِينَ أَخَذَ مِيثَاقَ ذُرِّيَّةِ آدَمَ عليه السلام وَذَلِكَ فِيمَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي كِتَابِهِ قَالَ اللَّهُ فَنَزَلَ بِهِ جَبْرَائِيلُ عليه السلام كَمَا قَرَأْنَاهُ يَا جَابِرُ أَمْ تَسْمَعُ اللَّهُ يَقُولُ بِقَوْلِ اللَّهِ فِي كِتَابِهِ وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى وَإِنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِنَّ عَلِيًّا عليه السلام أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَوَاللَّهِ لَسَمَّاهُ اللَّهُ تَعَالَى أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الْأُظْلَةِ حَيْثُ أَخَذَ مِيثَاقَ ذُرِّيَّةِ آدَمَ أَخْذَ مِنْ ذُرِّيَّةِ آدَمَ مِيثَاقًا^۱.

حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: اگر نادانان این امت بدانند چه وقت حضرت علی علیه السلام، امیرالمؤمنین نامیده شده اند، ایشان را انکار نمی کردند. خداوند هنگامی که از بنی آدم پیمان گرفت در آیه ای که خداوند بر محمد صلی الله علیه و آله نازل نمود و جبرئیل آن آیه را آورد که ما در

قرآن می خوانیم ای جابر! مگر این آیه را نشنیده ای و إِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ آيَا مِنْ پروردگار شما نیستم؟ گفتند: چرا! و آیا محمد رسول خدا و علی امیرالمؤمنین نیست؟ به خدا قسم خداوند او را امیرالمؤمنین نامید در عالم اشباح هنگامی که از ذریه آدم عهد و پیمان گرفت.

رابطه عالم ذر و غدیر خم

پس از اجتماع بشری حول محور ولایت و امامت در عالم ذر، به فرمان الهی اجتماع دیگری در روز غدیر خم در تکمیل آن اقرار و اعتراف تشکیل شد و حقیقت عالم ملکوت را در عالم ملک عیان ساخت.

عَنْ عُمَارَةَ بْنِ جُوَيْنٍ الْعَبْدِيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام فِي الْيَوْمِ الثَّامِنِ عَشْرٍ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ فَوَجَدْتُهُ صَائِمًا فَقَالَ إِنَّ هَذَا الْيَوْمَ يَوْمٌ عَظَّمَ اللَّهُ حُرْمَتَهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ أَكْمَلَ اللَّهُ لَهُمْ فِيهِ الدِّينَ وَتَمَّمَ عَلَيْهِمُ التَّعْمَةَ وَجَدَدَهُمْ مَا أَخَذَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْمِيثَاقِ وَالْعَهْدِ فِي الْخَلْقِ الْأَوَّلِ إِذْ أَنْسَاهُمْ اللَّهُ ذَلِكَ الْمُؤَقَفَ وَوَقَّفَهُمْ لِلْقَبُولِ مِنْهُ وَلَمْ يَجْعَلْهُمْ مِنْ أَهْلِ الْإِنْكَارِ الَّذِينَ جَحَدُوا.

ابوهارون عبدی می گوید: در روز هیجدهم ذی حجه عید غدیر خدمت حضرت صادق عليه السلام رسیدم، امام روزه دار بودند و فرمودند: امروز روزی است که خداوند حرمتش را بر مؤمنان، عظیم شمرده، چرا که دین را بر ایشان کمال بخشید و نعمت را تمام ساخت و عهد و پیمانی را که در روز آفرینش نخست از آنان گرفته بود و به

دست فراموشی سپردند، تجدید نموده و توفیق قبول آن را به آنها عنایت فرمود و آنان را از انکار کنندگان قرار نداد.

و باز هم تجمعی دیگر حول محور امامت و ولایت

پس از خلقت اولین انسان که پیام رسان الهی بود، خدای متعال فرشتگان را جمع نمود و دستور داد به آدم سجده کنند، حضرت آدم مسجود و محبوب فرشتگان و محسود و مبعوض شیطان شد. اما حکمت این سجده و علت سرپیچی و نافرمانی شیطان چه بود؟

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ؛ و یاد کن هنگامی که به فرشتگان گفتیم: به آدم سجده کنید، پس همگی سجده کردند مگر ابلیس که از فرمان الهی سرپیچی و تکبر نمود و از گروه کافران بود.

سجده بر آدم تعظیماً للولایه

قال علی بن موسی الرضا علیه السلام: «إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى خَلَقَ آدَمَ فَأَوْدَعَنَا صُلْبَهُ وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ بِالسُّجُودِ لَهُ تَعْظِيمًا لَنَا وَإِكْرَامًا وَكَانَ سُجُودُهُمْ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عُبُودِيَّةً وَلِآدَمَ إِكْرَامًا وَطَاعَةً لِكُونِنَا فِي صُلْبِهِ فَكَيْفَ لَا نَكُونُ أَفْضَلَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ وَقَدْ سَجَدُوا لِآدَمَ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ؟ خداوند تبارک و تعالی آدم را خلق کرد و ما را در صلب او قرار داد و ملائکه را دستور فرمود تا برای تعظیم و احترام ما به آدم سجده کنند، و سجده آنان در واقع عبادت خداوند بود، و از طرفی به خاطر وجود ما در صلب آدم،

۱. . بقره/۳۴.

۲. . عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۲۶۳.

اکرام و احترام و اطاعت از او بود، حال چگونه ما از ملائکه برتر نباشیم حال آن که همه آنان به آدم سجده کردند؟».

رابطه تجمع ملائکه و تجمع در روز غدیر خم

پس از تجمع ملائکه حول محور ولایت با سجده بر اولین پیامبر، یک مرتبه دیگر به فرمان خدای متعال تجمع بشری حول محور ولایت در کنار آخرین پیامبر نیز شکل گرفت و حکایت غدیر خم به وجود آمد، اما همان طور که انکار ولایت در کنار اولین پیامبر آغاز شد در کنار آخرین پیامبر نیز ادامه یافت.

امام رضا علیه السلام فرمودند: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي قَبُولِهِمْ وِلَاةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ فِي يَوْمِ غَدِيرِ حُمٍّ كَمَثَلِ الْمَلَائِكَةِ فِي سُجُودِهِمْ لِأَدَمَ وَمَثَلُ مَنْ أَبِي وِلَايَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ فِي يَوْمِ الْغَدِيرِ مَثَلُ إِبْلِيسَ؛ مؤمنانی که در روز غدیر خم، ولایت امیرالمؤمنین را پذیرفتند مانند ملائکه ای هستند که بر آدم سجده کردند و کسانی که در روز غدیر، ولایت امیرالمؤمنین را نپذیرفتند مانند شیطان هستند».

اولین کاروان غدیر در عالم خاکی

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از ابتدای بعثت که نبوت خود را آشکار نمودند، به مناسبت های مختلف، جانشینی امیرالمؤمنین علی علیه السلام را اعلام می نمودند. اما مهم ترین اعلام رسمی و عمومی در حجة البلاغ و در غدیر خم اتفاق افتاد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله کاروان عظیم حجاج را به سمت وادی غدیر حرکت دادند، حتی دستور دادند زائران یمنی که مسیرشان به سمت جنوب مکه بود، برخلاف مسیر یمن، به سمت شمال مکه حرکت کنند و به مردم مکه نیز دستور دادند شهر خود را ترک نموده تا در کاروان غدیر شرکت نمایند. اولین کاروان غدیر با شکوه هرچه تمام تر و با جمعیتی بالغ بر یکصد و بیست هزار نفر که در آن زمان جمعیتی بسیار قابل توجه بود به حرکت در آمد، و سرانجام در وادی غدیر پیمان عالم ذر را تجدید نموده و برای امامت و ولایت از امیرالمؤمنین تا حضرت مهدی علیه السلام از مردم بیعت گرفتند و این چنین دین اسلام را کامل و نعمت را بر مسلمین با بیعت برائمه اطهار علیهم السلام تمام نمودند.

جشن عظیم و کاروان های پرشکوه ملائکه در آسمان

با انتصاب امیرالمؤمنین علیه السلام به امامت و تحقق اهداف تمام انبیاء و اولیاء الهی در روز غدیر، هر سال در چنین روزی جشن بسیار با عظمتی در آسمان ها برپا می شود و فرشتگان الهی که عظمت این روز را بهتر و بیشتر از زمینیان درک می کنند در قالب کاروان غدیر به سمت قصرهای بهشتی حرکت نموده و جشن و سروری فوق تصور ما برگزار می نمایند. حضرت امام رضا علیه السلام فرمودند: روز غدیر در آسمان مشهورتر از زمین است و در این روز تمام ملائکه آسمان به امر خدا گروه گروه به سمت قصر بسیار عظیم در فردوس اعلا

حرکت می‌کنند. این قصر صد هزار قبه عظیم از یاقوت قرمز و صد هزار خیمه از یاقوت سبز دارد و خاک آن از مُشک و عنبر است و در آن چهار نهر از شراب طهور و آب گوارا و شیرو عسل مصفا قرار دارد در روز غدیر پزندگانی خود را در نهر آب آغشته کرده و به این مشک و عنبرها خوشبو کرده و هنگام حرکت و ورود ملائکه بر سر آنان بارانی از عطر و مشک نازل نموده و با صداهای زیبا نوای دلنشینی را در آن قصرها ایجاد می‌کنند و ملائکه تسبیح گویان به این قصر وارد می‌شوند و در این قصر انواع درختان میوه و انواع نوشیدنی‌ها آماده شده است و در این روز هدایایی با عنوان نثار فاطمه عَلَيْهَا به شرکت کنندگان داده می‌شود و به قدری این کرامت عظیم است که ملائکه به این هدایا افتخار می‌کنند و جبرئیل که اعظم ملائکه است بر بالای منبر رفته و خطبه‌ای بسیار عالی در ثنای الهی و فضائل اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَامُ قرائت می‌کند و مدح شیعیان را به گونه‌ای بر زبان می‌آورد که تمام ملائکه مشغول دعا و استغفار و رحمت برای شیعیان می‌شوند.^۱

۱. عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي نَصْرٍ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ الْمَجْلِسِ غَاصُّ بِأَهْلِهِ فَتَدَاكُرُوا يَوْمَ الْغَدِيرِ فَأَنْكَرَهُ بَعْضُ النَّاسِ فَقَالَ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِيهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ إِنَّ يَوْمَ الْغَدِيرِ فِي السَّمَاءِ أَشْهُرُ مِنْهُ فِي الْأَرْضِ إِنَّ لِلَّهِ فِي الْفِرْدَوْسِ الْأَعْلَى قَصْرًا لَبِنَةٌ مِنْ فِضَّةٍ وَ لَبِنَةٌ مِنْ ذَهَبٍ فِيهِ مِائَةٌ أَلْفٍ فُبَّةٍ مِنْ يَاقُوتَةٍ حَمْرَاءَ وَ مِائَةٌ أَلْفٍ خَيْمَةٌ مِنْ يَاقُوتٍ أَحْضَرَ ثَرَابُهُ الْمِسْكَ وَ الْعَنْبَرُ فِيهِ أَرْبَعَةٌ أَنْهَارٍ نَهْرٌ مِنْ خَمْرٍ وَ نَهْرٌ مِنْ مَاءٍ وَ نَهْرٌ مِنْ لَبْنٍ وَ نَهْرٌ مِنْ عَسَلٍ وَ حَوْلِيهِ أَشْجَارٌ جَمِيعِ الْفَوَاكِهِ عَلَيْهِ طُيُورٌ أَبَدَانُهَا مِنْ لُؤْلُؤٍ وَ أَجْنِحَتُهَا مِنْ يَاقُوتٍ تَصُوتُ بِاللَّوَانِ الْأَصْوَاتِ إِذَا كَانَ يَوْمَ الْغَدِيرِ وَ رَدَّ إِلَى ذَلِكَ الْقَصْرِ أَهْلَ السَّمَاوَاتِ يُسَبِّحُونَ اللَّهَ وَ يُقَدِّسُونَهُ وَ يُهَلِّلُونَهُ فَتَطَايُرُ تِلْكَ الطُّيُورُ فَتَقَعُ فِي ذَلِكَ الْمَاءِ وَ تَتَمَتَّعُ عَلَى ذَلِكَ الْمِسْكِ وَ الْعَنْبَرِ فَإِذَا اجْتَمَعَتِ الْمَلَائِكَةُ

فصل دوم: اقدامات عملی

نخستین تجمع گسترده بشری پس از غدیر خم

پس از حادثه با عظمت غدیر خم و انتصاب الهی امیرالمؤمنین علی عَلَيْهِ السَّلَامُ به خلافت بلافاصله و جانشینی رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، هرچند خلافت غصب شد و برای شیعیان مجالی جهت برگزاری تجمع غدیری حاصل نشد، اما شیعیان امیرالمؤمنین به دنبال فرصتی مناسب بودند تا در روز غدیر خم، بزرگ ترین و مهم ترین عید اسلامی را برگزار نمایند. یکی از گزارشهای تاریخی درباره برگزاری تجمع غدیری و حرکت کاروان های شادی غدیر که از لا به لای کتب تاریخی به دست ما رسیده مربوط به بیش از هزار سال قبل در بغداد می باشد.

جشن و سرو عید غدیر در عصر آل بویه

جشن و سرور در عید غدیر خم در عصر آل بویه در سال ۳۵۲ قمری برگزار شد. حکومت آل بویه برای نشان

طَارَتْ فَتَنْفُضُ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ وَإِنَّهُمْ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ لَيَتَهَاذُونَ نُتَارَ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ فَإِذَا كَانَ آخِرُ ذَلِكَ الْيَوْمِ نُودُوا أَنْصَرِفُوا إِلَى مَرَاتِبِكُمْ فَقَدْ أَمِنْتُمْ مِنَ الْخَطَا وَالزَّلَلِ إِلَى قَابِلٍ فِي مِثْلِ هَذَا الْيَوْمِ تَكْرِمَةً لِمُحَمَّدٍ وَعَلِيِّ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ ثُمَّ قَالَ يَا ابْنَ أَبِي نَضْرٍ أَيْنَ مَا كُنْتَ فَأَحْضُرْ يَوْمَ الْغَدِيرِ عِنْدَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع فَإِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ لِكُلِّ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ وَ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَةٍ ذُنُوبَ سِتِّينَ سَنَةً وَ يُعْتَقِي مِنَ النَّارِ ضِعْفَ مَا أَعْتَقَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ وَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ وَ لَيْلَةَ الْفِطْرِ وَ الدَّرْهَمَ فِيهِ بِالْفِ دَرَاهِمٍ لِإِخْوَانِكَ الْعَارِفِينَ فَأَفْضَلُ عَلَى إِخْوَانِكَ فِي هَذَا الْيَوْمِ وَ سَرَفِيهِ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ ثُمَّ قَالَ يَا أَهْلَ الْكُوفَةِ لَقَدْ أُعْطِيتُمْ خَيْرًا كَثِيرًا وَ إِنَّكُمْ لَمَمَّنْ أَمْتَحَنَ اللَّهُ قَلْبَهُ لِلْإِيمَانِ مُسْتَقْلُونَ مَقْهُورُونَ مُمْتَحِنُونَ يُصَبُّ عَلَيْكُمْ الْبَلَاءُ صَبًّا ثُمَّ يَكْشِفُهُ كَاشِفُهُ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ وَ اللَّهُ لَوْ عَرَفَ النَّاسُ فَضْلَ هَذَا الْيَوْمِ بِحَقِيقَتِهِ لَصَافَحَتْهُمْ الْمَلَائِكَةُ فِي كُلِّ يَوْمٍ عَشْرَ مَرَّاتٍ وَ لَوْ لَا أَنِّي أَكْرَهُ التَّطْوِيلَ لَدَكَّرْتُ مِنْ فَضْلِ هَذَا الْيَوْمِ وَ مَا أُعْطِيَ اللَّهُ فِيهِ مِنْ عَرَفَهُ مَا لَا يُحْصَى بَعْدَهُ.

دادن جایگاه این عید، آن را تعطیل و جشن عمومی اعلام کرده و نهادهای حکومتی و مردم را به برگزاری جشن‌ها و آذین‌بندی شهرها ترغیب کرد.^۱ آنان در این جشن‌ها از طبل و شیپور استفاده می‌کردند، به زیارت مشاهد مشرفه می‌رفتند و نماز عید اقامه کرده و شترقربانی می‌کردند و شب هنگام مشعلها را روشن کرده به جشن و شادی می‌پرداختند.^۲ چنان که گردیزی این روز را جزو روزهای بزرگ اسلامی و اعیاد شیعیان برشمرده است.^۳

شیعیان بغداد به فرمان معزالدوله مراسم یادبود غدیر خم را جشن گرفتند. خیمه‌ها برافراشتند و پارچه‌ها آویختند و با زینت بیرون آمدند و شب در مجلس شرطه پلیس جشن چراغانی برپا کرده طبل و شیپور نواختند و روز بعد، سحرگاهان شتری قربانی کرده به زیارت مقابر رفتند. همدانی در ضمن وقایع سال ۳۵۲ گفته است که در شب پنجشنبه هیجدهم ذیحجه که شیعه آن را غدیر خم می‌نامند در بازارها مشعلها افروختند، در آن شب به همان گونه که در شب‌های عید مرسوم است، دکانها تا صبح باز بود و افرادی طبل و شیپور می‌زدند و به زیارت کاظمین (مرقد حضرت امام کاظم و امام محمد تقی علیهما السلام) رفتند و نماز عید به جا آوردند. مراسم عید غدیر، سال‌ها به همین ترتیب برپا می‌شد. ابن جوزی در ضمن وقایع سال ۳۸۹ گفته است

۱. البدایة والنهائة، ابن کثیر، ج ۱۱، ص ۲۷۶.

۲. المنتظم فی تاریخ الامم والملوک، ابن جوزی، ج ۱، ص ۱۴.

۳. زین الاخبار، گردیزی، ص ۴۶۶.

که شیعه در کرخ و باب الطاق بنا بر عادت جاری خود در روز عید غدیر خیمه‌های بزرگ برپا داشتند و جامه‌های زیبا بر آنها آویختند و اظهار سرور کردند، در شب عید، جشن برپا کرده مشعلها افروختند و بامداد، شتری نحر کردند^۱.

حرکت کاروان غدیر در عراق

از دیرباز تا کنون شیعیان عراق و سایر بلاد آن زمان در قالب کاروان غدیری در عید سعید غدیر خم به سمت نجف اشرف به منظور زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام رهسپار می‌شدند. علت حرکت شیعیان به سمت نجف اشرف در روز عید غدیر عمل به روایتی از امام رضا علیه السلام است که فرمودند: «أَيْنَمَا كُنْتَ فَاحْضُرِي يَوْمَ الْغَدِيرِ عِنْدَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام؛ در هر جا که باشی کن در روز عید غدیر نزد حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام حاضر شوی^۲».

حرکت کاروان‌های شاد غدیری به سبک و سیاق مشابه اربعین و برپایی موكب‌های جشن و سرور در مسیر نورانی کربلا به سمت نجف، آثار و برکات فراوانی از جمله معرفی ولایت و امامت امیرالمؤمنین علی علیه السلام به جهانیان خواهد داشت که امید است در آینده نزدیک این امر محقق شده و مردم سراسر جهان در ایام غدیر به سمت نجف اشرف حرکت نمایند. ان شاء الله.

۱. الکامل فی التاریخ، ج ۸ ص ۵۵۰.

۲. وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص: ۳۸۸: بَابُ تَأَكُّدِ اسْتِحْبَابِ زِيَارَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام يَوْمَ الْغَدِيرِ وَ كَثْرَةِ الصَّدَقَةِ فِيهِ.

چرا وهابیت روز غدیر به کربلا حمله نمود؟

منابع تاریخی حمله و کشتار کربلا توسط وهابیت پلید را سال ۱۲۱۶ هجری قمری بیش از ۲۰۰ سال قبل ذکر کرده اند.^۱ فرقه باطله وهابیت پس از روی کار آمدن و تصرف ریاض، تعرض خود را به عراق و شهرهای مقدس آن شروع کرد. این تعرضات حدود ده سال ادامه پیدا کرد. قدیمی ترین نویسندگان ای که از قتل عام کربلا یاد کرده، میرزا ابوطالب اصفهانی است. وی چنین نقل کرده است: «کوتاه سخنی از بیان حادثه حمله وهابیان به کربلا، این است که روز هیجدهم ذی حجه (روز غدیر خم) که بیشتر مردم سرشناس کربلا به زیارت مخصوصه نجف رفته بودند، نزدیک به بیست و پنج هزار وهابی سوار اسب‌های عربی و شترها وارد نواحی کربلا شدند؛ این در حالی بود که پیش از این بعضی از آنان با لباس زائران داخل شهر شده بودند و شخصی به نام «عمر آغا» که حاکم آن جا بود، با آنها هم‌زبانی و هم‌نویی می‌کرد؛ زیرا از متعصبان اهل سنت بود. در حمله اول، وهابیان وارد شهر شدند و صدای «اقتلوا المشرکین» و فریاد «اذبحوا الکافرین» سردادند. پس از کشتن و اسیر گرفتن، تصمیم گرفتند خشت‌های طلای گنبد را کنده و ببرند؛ اما به دلیل استحکام آنها نتوانستند. از این رو به درون بقعه قبر رفته و آن جا را با کلنگ و تبر ویران نمودند.

۱. اعیان الشیعة، ج ۱۱، ص ۳۱؛ الذریعة، ج ۲۳، ص ۳۱۶، فرهنگ عاشورا، ص ۱۱۸.

بیش از پنج هزار نفر کشته شدند و زخمی‌های این حادثه از شماره بیرون است. در صحن مقدس خون کشته شدگان روان بود و حجره‌های صحن از جسد مقتولان پر بود. به جز کسانی که در اطراف حرم حضرت عباس علیه السلام بودند، کسی از این حادثه رهایی نیافت. شدت آن حادثه به حدی بود که من پس از یازده ماه از گذشتن آن که وارد آن شهر شدم، هنوز آن قدر تازگی داشت که جز نقل آن واقعه تاسف بار، سخن دیگری در شهر نبود و ناظران در هنگام بازگونی نمودن آن می‌گریستند و از شنیدن آن موها بر اندام راست می‌شد. وهابیان در این حمله نه تنها به غارت اشیای قیمتی حرم پرداختند، بلکه هر چیز با ارزشی را از ساکنان شهر به غارت و چپاول گرفته و با خود بردند و ساکنان شهر از ترس آنان به باغ‌های بیرون شهر پناه بردند و در این فتنه گروه زیادی از مردم ناجوانمردانه کشته شدند^۱.

استمرار جشن‌های غدیری تا به امروز

پس از اقدام زیبایی حکومت آل بویه در برگزاری جشن‌های غدیریه در سطح جامعه آن روز و برگزاری تجمعات و کاروان‌های شاد غدیری در عراق به ویژه نجف اشرف، تا به امروز در هر زمان و مکانی که شیعیان موقعیت را مناسب دیده و توانسته‌اند، در راستای عمل به توصیه و فرامین ائمه معصومین علیهم السلام، عید غدیر خم را جشن گرفته و به شادی و

۱. سفرنامه میرزا ابوطالب خان، به کوشش حسین خدیو جوم، چاپ سوم، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ص ۴۰۸.

سرور پرداخته و تجمعات غدیری را برپا نموده اند چرا که همراهی با کاروان های شاد غدیر، در حقیقت ادامه دهنده مسیر ولایت از عالم ملائک، عالم ذر تا تجمع حاجیان حجة البلاغ در روز ۱۸ ذی حجه سال ۱۰ هجری است.

نظر مراجع عظام تقلید درباره کاروان های غدیری

با برپایی کاروان های غدیر در سراسر کشور مراجع معظم تقلید و علمای بزرگوار شیعه ضمن حمایت همه جانبه از این برنامه الهی خود نیز در این مراسم باشکوه شرکت نمودند^۱.

آیه الله مکارم شیرازی حفظه الله:

عید غدیر پایه ولایت بوده و همه این ها بر پایه ولایت می چرخد. عده ای از کسانی که احساس مسئولیت می کردند دست به دست هم دادند تا موج تازه ای در غدیر ایجاد کنند، از جمله برنامه هایی که بنا است انجام شود برنامه راهپیمایی از حرم تا حرم یعنی حرم حضرت معصومه علیها السلام تا مسجد مقدس جمکران است که عصر روز غدیر برگزار خواهد شد که باید راهپیمایی باشکوه و عظیمی باشد، بنده هم ان شاء الله در بخشی از راهپیمایی به مقداری که توان هست شرکت خواهم کرد، ما هم گرمی بداریم این را. در سایر شهرها نیز سزاوار است این برنامه اجرا شود تا غدیر فراموش نشود، غدیر از واضح ترین دلایل امامت است، به مقدسات دیگران هرگز نباید اهانت کرد، درباره غدیر و اهمیت آن باید برنامه ریزی و مراسم را باشکوه

۱. . مراجعه شود به گزارش تصویری از این مراسم در پایان این فصل.

و عظمت برگزار کنیم، اهمیت دادن به غدیر و این که غدیر از مظلومیت درآید، برکاتی برای ملت و امت خواهد داشت. این کار باید صورت گیرد تا برخی خیال نکنند که دین تنها عزاداری دارد و به شادی اهمیت نمی دهد.

آیه الله وحید خراسانی حفظه الله:

همه انبیاء مقدمه اند. تمام وحی و تورات و انجیل و زبور و قرآن مقدمه‌ی هدایت اند. «انتم ابواب الهدی». باب تا پیدا نشود راه ابداً مسدود است. دین مرضی به غدیر است. اتمام نعمت به غدیر است. عید قربان و عید فطر عید مسلمین قرار داده شده: «جعلته للمسلمین عیداً»؛ اما «عید الله الاکبر، غدیر» است. لذا احیاء غدیر عقلا و شرعاً بجمیع جهات از الزم لوازم است. هر چه کار کنید، اظهر مصادیق احیاء امر آل محمد ﷺ، یوم غدیر است. شیخ مفید عالمی است، کَیْفَ عالم! او می فهمد قضیه از چه قرار است. ان شاء الله هر چه سعی و کوشش کنید در احیاء غدیر اجرتان لایعد و لایحصى است. «رحم الله من احیا امرنا». ان شاء الله این همّت به ثمر می رسد و هر سال رونق، بیشتر می شود. «یحزنون لحزننا و یفرحون لفرحنا». مظهر این فرح، غدیر است. هر هیئتی برای غدیر بیرون بیاید برهانی است. ان شاء الله با همّت شماها این روز احیا می شود، اجر این جمع حساب ندارد. در بین راه علی علی بگویند. هر چه هست علی است. او «لا یدرک و لا یوصف»

است: ان شاء الله این سنت احیا شود. البته رعایت مسائل شرعی را بکنند یعنی رقص و طرب نباشد.

آیه الله صافی گلپایگانی حفظه الله:

شایسته است که دستداران امیرالمؤمنین علیه السلام در این روز (عید سعید غدیر) مراسم جشن و سرور و شادمانی را با عظمت و شکوه بسیار برگزار نمایند و در نماز جماعت عید غدیر که مستحب است شرکت نمایند و به حالت اجتماع در جشن های این عید سعید حضور داشته باشند. تجلیل از عید سعید غدیر وظیفه همه ی شیعیان و دستداران خاندان عصمت و طهارت علیهم السلام است. احیای امر غدیر، یعنی احیای تمام دستورات شرع مقدس اسلام که اکمال دین و اتمام نعمت بزرگ خداوند می باشد.

غدیر سرمایه ای است که از آن استفاده نکردیم و اگر استفاده کردیم استفاده ضعیفی بوده است. در حالی که پیشینیان اهمیت بیشتری به غدیر می دادند! حال این که چه دلیلی داشته که غدیر با گذشت زمان کم رنگ تر شده باید بررسی و به آن توجه کرد. برای شادی در ایام شادی اهل بیت علیهم السلام فرهنگ سازی شود تا مردم در کنار عزاداری، با شادی اهل بیت علیهم السلام هم آشنا شوند!

آثار و برکات برپایی کاروان غدیر

پس از معرفی امیرالمؤمنین علی علیه السلام به خلافت و جانشینی رسول خدا صلی الله علیه و آله از جانب خداوند متعال در روز غدیر خم، اصحاب ائمه علیهم السلام و علمای ربانی در طی ۱۴

قرن، تلاش فراوانی را در جهت اثبات غدیر خم نموده و هزاران اثر ماندگار در قالب کتاب، شعر، سخنرانی و... از خود به جای گذاشته اند. اما به نظر می‌رسد امروزه با توجه به شرایط جدید لازم است در کنار نشر آثار علمی، اقدامات مناسب دیگری را انجام داد تا مباحث غدیری را از حالت انفعال خارج نموده و به حالت فعال درآورد و یکی از این اقدامات، حرکت کاروان‌های غدیری در سراسر بلاد اسلامی همانند حرکت دسته جات حسینی در ایام محرم و صفر به ویژه عاشورا و اربعین است، البته در قالب برنامه‌های شاد و هدفمند، تا مشمول سخن گهربار امیر المؤمنین علیه السلام باشیم که فرمودند: «إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَطَّلَعَ إِلَى الْأَرْضِ فَاخْتَارَنَا وَاخْتَارَ لَنَا شِيعَةً يَنْصُرُونَنَا وَيَفْرَحُونَ لِفَرْحَانَا وَيَحْزَنُونَ لِحُزْنِنَا وَيَبْذُلُونَ أَمْوَالَهُمْ وَأَنْفُسَهُمْ فِينَا أَوْلِيَّكَ مِنَّا وَإِلَيْنَا؛ خدای متعال متوجه زمین شد و ما را انتخاب نمود و شیعیانی برای ما برگزید که ما را یاری می‌کنند. برای شادی و سرور ما شاد و مسرور و برای حزن و اندوه ما محزون می‌گردند و جان و مال خود را در راه ما می‌بخشند».

برخی دیگر از آثار فراوان کاروان‌های غدیری عبارت است از:

- ۱- احیاء امر غدیر
- ۲- خروج غدیر از مظلومیت
- ۳- خنثی سازی هجمه‌ها بر علیه غدیر

- ۴- معرفی وجهه دیگری از شادی و سرور اهل بیت علیهم السلام
- ۵- گسترش فرهنگ تشیع و مکتب اهل بیت علیهم السلام
- ۶- قابلیت عمل به آداب و مناسک غدیر در کاروان های غدیری با توجه به آن که حضرات معصومین علیهم السلام آداب و مناسک فراوانی برای این عید با عظمت بیان فرموده اند، در کنار برگزاری کاروان های غدیر می توان بسیاری از این مناسک را جامه عمل پوشاند، مانند: برگزاری جشن های غدیری^۱؛ پوشیدن لباس نو^۲؛ استفاده از بوی خوش^۳؛ احسان و انفاق^۴؛ دیدار با مؤمنان^۵؛ ذکر صلوات^۶؛ اطعام^۷؛ شادمان کردن دیگران^۸؛ هدیه دادن^۹؛ تبریک گفتن^{۱۰}؛ اظهار

-
۱. امام صادق علیه السلام: روز غدیر، روز عید و جشن است.
۲. حضرت امام صادق علیه السلام: یکی از وظایف روز غدیر این است که مؤمن تمیزترین و گران قدرترین جامه های خویش را بپوشد.
۳. امام صادق علیه السلام در خصوص وظایف مؤمن در روز غدیر: و مؤمن به اندازه توان و دست باز بودنش بوی خوش استعمال کند.
۴. در سیره امام حسن علیه السلام است که ایشان روز عید غدیر مهمانی می داد و شخص امام علی علیه السلام نیز در آن مراسم شرکت می کردند.
۵. امام رضا علیه السلام: هر کس که در روز غدیر به دیدار مؤمنی برود خداوند هفتاد نور در قبرش داخل کند و قبرش را بگستراند، و هر روز هفتاد هزار فرشته به زیارت قبرش آید و به او مژده بهشت دهد.
۶. حضرت رضا علیه السلام: روز غدیر روز صلوات فرستادن فراوان بر محمد و آل محمد صلوات الله علیهم است.
۷. امام صادق علیه السلام: (درباره یکی از وظایف عید غدیر): و برادرانت را طعام ده.
۸. حضرت رضا علیه السلام: [در روز غدیر] هر مرد و زن مؤمنی را شادمان سازید.
۹. حضرت رضا علیه السلام: [روز غدیر] روز بخشش و هدیه دادن است.
۱۰. امام رضا علیه السلام: روز عید غدیر خم روز تهنیت گویی است. بعضی از شما به بعض دیگر تهنیت بگویند و هر گاه مؤمنی یا برادرش بر خورد کرد بگوید:

سرور و شادمانی! مصافحه کردن؟ آراستن خود^۳ و

بایسته ها در کاروان های غدیری

- ۱- برگزاری مراسم به صورت سنتی، مانند: مدیحه سرایی و مولودی خوانی
- ۲- رعایت مسائل شرعی و حریم محرم و نامحرم
- ۳- پرهیز از موسیقی
- ۴- پذیرایی مناسب حتی المقدور به سبک موكب های اربعینی
- ۵- اجرای برنامه های مناسب و شاد برای کودکان، مانند: پخش پرچم ها رنگی و بادکنک های غدیری بین آنان
- ۶- پرهیز از مسائل اختلاف افکن و رعایت حریم واقعی وحدت

«الحمد لله الذي جعلنا من المتمسكين بولايه امير المؤمنين والائمة عليها السلام.
۱. امير المؤمنين علي عليه السلام: در روز عيد غدیر اظهار فرح و شادمانی کنید و برادران مسلمان خود را نیز شاد گردانید.
امام صادق عليه السلام: حقا که روز غدیر روز عيد فرح و سرور است.
۲. امام علي عليه السلام: روز عيد غدیر هنگامی که یکدیگر را ملاقات می کنید با هم مصافحه کنید.
۳. امام رضا عليه السلام: روز غدیر، روز آراستن و زینت است. پس هر کس برای روز غدیر، زینت کند، خداوند هر خطای کوچک و بزرگ او را می آمرزد و فرشتگانی را به سوی او می فرستد، آنان نیکی های او را می نگارند و مراتبش را تا عيد غدیر سال آینده بالا می برند. اگر او جان دهد، شهید مرده است و اگر زیست کند، خوشبخت زیسته است.

فصل سوم: گزارش کاروان‌های غدیری

برگزاری کاروان‌های شاد غدیر در عصر حاضر

به لطف الهی سنت حسنه راه پیمایی روز غدیر با راه اندازی «کاروان‌های شاد غدیر» با توصیه مراجع عظام تقلید و اهتمام علما و وعاظ بزرگوار و تلاش مجدانه طلاب و فضیلهای جهادی، احیاء شده است.

حرکت کاروان شاد غدیر در «ایام غدیریه» از (۱۰ ذی الحجه تا ۲۵ ذی الحجه) و مخصوصاً شب و روز عید غدیر تحت پرچم سبز و زیبای مناسبت‌های غدیر که از طرف عتبه مقدسه نجف اشرف (حرم مطهر امیرالمؤمنین علیه السلام) به کاروان‌های شاد غدیر اهداء شده است در هزاران نقطه کشور ایران و بسیاری از کشورهای دیگر در حال برگزاری است و به یاری خدای منان و عنایات حضرت بقیة الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف، این حرکت مورد توجه خاص مومنان و دوستداران مولا امیرالمؤمنین علیه السلام قرار گرفته است. هر چند در بعضی از شهرها این سنت حسنه، تاریخی بس طولانی و ریشه در نسل‌های گذشته دارد، اما پر رنگ شدن آن در زمانه ما برکتی است که خداوند نصیب این نسل کرده است. ان شاء الله این حرکت عظیم روزی منجر به اطاعت امر مولا و سرورمان امام علی بن موسی الرضا علیه السلام گردد و کاروانی با جمعیت میلیون‌ها نفر از مؤمنین سراسر جهان در عید غدیر به سمت حرم امیر المومنین علیه السلام در نجف اشرف حرکت کند.

تا کنون بیش از ۸۰۰۰ کاروان غدیری در سال‌های گذشته راه اندازی شده که در آخرین مرحله آن در روز عید غدیر سال ۱۳۹۹ هـ ش، قریب به ۵۰۰۰ کاروان از نقاط مختلف کشور در شهرها و روستاهای کشورهای کشورمان به حرکت درآمدند.

ویژگی‌های کاروان غدیر

۱- همراهی همه اقشار مردمی بالاخص نسل جوان و نوجوان.

۲- اهدای پرچم متبرک به آرم عتبه مقدسه نجف اشرف به کاروان‌ها.

۳- استقبال از کاروان‌های غدیری در کشورهای دیگر مانند: سوریه، هند، پاکستان، انگلستان، افغانستان، عراق ... و

۴- بسترسازی مناسب کاروان‌های غدیر برای اجرای برنامه‌های دیگر مانند: منبر غدیر، نماز غدیر، اطعام غدیر، مواسات مؤمنین، نذر غدیر و ...

وَالسَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَ عَلَی جَمِیعِ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِینَ!

قم المقدسه

سید صادق میرشفیعی

| * |

پرسشنامه

الف) دستور الهی بود، درب همه‌ی خانه‌ها به مسجد بسته شود؛ جز درب خانه پیامبر صلی الله علیه و آله و...

(۱) خانه عباس عموی پیامبر

(۲) خانه اصحاب

(۳) خانه امیرالمؤمنین علیه السلام

ب) چرا امیرالمؤمنین علیه السلام مأمور رساندن پیام الهی به مشرکان مکه شد؟

(۱) خداوند فرموده بود: این پیام را یا باید خودت ابلاغ کنی یا یک نفر مانند خودت.

(۲) امیرالمؤمنین علیه السلام حتی یک روز هم مشرک نبوده است.

(۳) گزینه‌ی ۱ و ۲ صحیح است.

ج) پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تنها راه نجات از گمراهی را تمسک به چه دانستند؟

(۱) تمسک به قرآن

(۲) تمسک به اهل بیت علیهم السلام

(۳) گزینه‌ی ۱ و ۲ صحیح است.

د) پیامبر ﷺ میراث انبیای الهی را به چه کسی سپرد؟

(۱) به یکی از همسرانشان

(۲) به امیرالمؤمنین علیه السلام

(۳) به پیرترین اصحاب

ه) تعبیر قرآن کریم به پیامبر ﷺ درباره‌ی اعطای فدک به

حضرت زهرا علیها السلام چیست؟

(۱) هدیه‌ی اهل بیت را عطا کن

(۲) میراث اهل بیت را بده

(۳) حق اهل بیت را ادا کن.

و) کدام زیارت نامه‌ها فرموده‌ی امام هادی علیه السلام است؟

(۱) زیارت غدیریه، زیارت عاشورا

(۲) زیارت جامعه کبیره، زیارت غدیریه

(۳) زیارت جامعه کبیره، زیارت آل یس

ز) دعای حضرت رسول ﷺ یک روز پیش از غدیر چه بود؟

(۱) خدایا مرا در انجام رسالتم یاری فرما!

(۲) خدایا محبت علی علیه السلام را در دل مؤمنان و هیبت و

عظمتش را در دل منافقان قرار بده!

(۳) خدایا زیارت حج ما را قبول فرما!

ح) طبق آیه‌ی تبلیغ، در چه صورتی پیامبر ﷺ رسالت خویش

را انجام نداده است؟

(۱) در صورت تکمیل نکردن آموزش مراسم حج

(۲) در صورت عدم معرفی همگانی جانشینی امیرالمؤمنین علیه السلام

(۳) در صورت عدم جهاد با رومیان

ط) در خطبه‌ی غدیر چه کسی به عنوان نابودگر تمام مشرکان و وارث همه‌ی دانش‌ها معرفی شده است؟

۱) امیرالمؤمنین علیه السلام

۲) امام حسن و امام حسین علیه السلام

۳) حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

ی) اعتراض منافقان در غدیر به چه چیزی بود؟

۱) جانشینی حضرت علی علیه السلام

۲) به گرمای هوا

۳) گزینه ۱ و ۲ صحیح است.

ک) ۱۸ ذی حجه سالروز معرفی جانشین کدام پیامبران بوده؟

۱) معرفی حضرت هارون به جانشینی حضرت موسی علیه السلام

۲) معرفی حضرت شمعون به جانشینی حضرت عیسی علیه السلام

۳) گزینه ۱ و ۲ صحیح است.

ل) به فرموده‌ی امام رضا علیه السلام بزرگ‌ترین فضیلت قرآنی

امیرالمؤمنین علیه السلام کدام آیه است؟

۱) آیه‌ی ولایت

۲) آیه‌ی مباحله

۳) سوره‌ی هل آتی

